

PREDSLOV

Oľga Gavendová

V médiách sa čoraz častejšie objavujú autori s prívlastkom „teológ“ či „verejný teológ“, ktorých názory neraz vzbudzujú rozpaky aj u neveriacich. U veriacich si zas lacno uzurpujú dôveryhodnosť teológa, patriacu viac Božím pravdám než tomu, kto ich hlása. Tým skoršie narodeným nápadne pripomínajú prorežimne naklonených aktivistov *Pacem in terris*, ktorým tiež nechýbal verejný priestor v médiách militantného ateizmu. Akurát že oni spievali, ako vanulo z metropoly východu, tí dnešní zasa ako vanie zo srdca západu.

Táto situácia je hodenou rukavičkou, aby sme si pripomenuli ponímanie teológie katolíckou tradíciou. Pokiaľ ide o jej definíciu, tých nám slovníky ponúkajú celú galériu. Je to „metodické poznanie obsahu viery“, hovorí jedna z najkratších. Ďalšie tento základ rozvíjajú, označujúc ju ako „vedeckú reflexiu kresťanskej viery“. Kerygmatici, kladúci dôraz na aktuálne zvestovanie živej viery, hovoria, že teológia je „systematická, na Božom zjavení spočívajúca veda o Kristovi, žijúcom v Cirkvi a spolupracujúcom s ľuďmi“. Podľa Karla Rahnera je to „výslovné, usilovné počúvanie veriaceho človeka vlastnému dejinne vzniknutému zjaveniu Božieho slova, vedecká metodická snaha o jeho poznanie a reflexívne rozvíjanie tohto predmetu poznania“.

Ako vidno, Karl Rahner berie do úvahy, že Božie zjavenie nebolo ľuďom podané hotové a vo vedeckej forme. Bolo určené pre konkrétneho a pre každého človeka. Dynamický rozmer Zjavenia a jeho spojenie so životom dobre zhŕňa definícia od C. Vagagginiho: „*Teológia je dielo veriaceho človeka, ktorý už pokojne vlastní svoju vieru a túto sa snaží prehĺbiť, aby ju lepšie chápal, miloval, žil, sprístupňoval iným v jej praktických prejavoch lásky, v jej prínose pre dejiny, ako aj v jej kultuálnom a kontemplatívnom rozmere a ako vďačné vzdávanie slávy Bohu*“ (CIPRIANO VAGAGGINI, in *Nuovo dizionario di teologia*). Pre opravdivého teológa je táto veda do života absorbovaným vzťahom, dynamizmom neustále túžiacim prehľbovať vlastnú vieru a súčasne sa o jej bohatstvo a význam deliť s viacerými ľuďmi cirkevného a civilného spoločenstva.

Uvedená črta teológie a teológa je čoraz vzácnejšia i hľadanejšia v časoch úzkej špecializácie moderných vied, teologické nevynímajúc.

Ak načrieme trochu hlbšie, zo širokej škály stačí vybrať sv. Cyrila, ku ktorému, spolu s bratom sv. Metodom, sa duchom i názvom hlási naša fakulta. Už ako sedemročný si za svoju spoločníčku zvolil Sofiu – Múdrost'. s vervou sa pustil do štúdia textov, ale hoci bol mimoriadne inteligentný, mnohému nerozumel. Preto sa pustil do štúdia filozofie a našiel v nej záľubu. Ako zaznamenáva *Život Konštantína Cyrila* (ŽK), „keď prišiel do Carihradu, odovzdali ho učiteľom, aby sa učil. Za tri mesiace sa naučil gramatiku, a tak sa pustil do ďalších náuk. I naučil sa Homéra a geometriu; u Leva a Fótia študoval dialektiku a všetky filozofické náuky, okrem toho ešte rétoriku a aritmetiku, astronómiu a muziku a všetky ostatné grécke umenia. Tak sa ich naučil všetky, akoby sa bol iný naučil iba jednu z nich“ (ŽK, IV). Znalci cyrilo-metodskej problematiky konštatujú, že život Konštantína-Cyrila rozhodujúcim spôsobom ovplyvnil sv. Gregor Naziánsky a poukazujú na významné paralely ich životných osudov, ale aj ponímania teológie. Konštantín si zvolil svätého Gregora za svojho zvláštneho patróna. Ako hovorí, po známej príhode s krahulcom sa Cyril oddal štúdiu, sedával doma a učil sa naspamäť knihy svätého Gregora Bohoslovca (ŽK, III). Na stene si spravil znamenie kríža a zložil modlitbu k svätému Gregorovi, v ktorej sa pred učením (okrem iného) modlieval: „...preto i mňa, čo sa ti odovzdam s láskou a vierou, prijmi a buď mi učiteľom a osvecovateľom“ (ŽK, III). Gregor Naziánsky tvorí spolu so sv. Bazilom Veľkým a sv. Gregorom Nysským trojicu najslávnejších teológov 4. storočia, ktorí nielen bránili vieru proti bludom ariánov, ale aj obohatili poklad hlbokého teologického poznania. Podľa Gregora ariáni prevrátili teológiu na technológiu plnú diskusií o pojmoch vyjadrovaných prázdnyimi slovami. Preto ich vyzýva, aby sa vrátili k Slovu, ktoré je život a pravda. To bol ideál aj Konštantína-Cyrila.

Cyriľovu prípravu na veľké poslanie sprevádzalo mimoriadne Božie požehnanie i vlastná usilovnosť, rozvíjanie prirodzených talentov, ako aj nadprirodzeného života milosti. Michal Lacko uvádza, že už ako mladý študent sa zatvoril do svojej izby v Solúne a študoval spisy sv. Gregora Naziánskeho. Nie vždy bolo ľahké pochopiť hlbiny Gregorových myšlienok. Vtedy sa Konštantín ešte viac zatváral a modlil, aby pochopil nedozerné hĺbky Božej bytosti a božskej náuky. O vnútornom svete, vedomí svojho poslania, ako aj o hĺbke teologického poznania mladého nadšenca Cyrila veľa prezrádza jeho modlitba, ku ktorej pokľakol na ceste do Carihradu: „Bože otcov našich a pán milosrdenstva, ktorý si slovom a múdrosťou učinil všetko, stvoril si človeka, aby vládol nad stvorenstvom, tebou povolaným k bytiu, daj mi múdrosť, prebývajúcu blízko tvojich prestolov, aby som spoznal, čo ti je milé, a spasil sa. Lebo ja som tvoj služobník a syn tvojej služobníčky. a pripojil k tomu ostatnú časť Šalamúnovej modlitby, vstal a povedal: Amen“ (ŽK, III). v štúdiu zaznamenával pozoruhodné výsledky, „lebo bystrosť

sa spojila s usilovnosťou, jedna druhú prevyšujú, čím sa vedy a umenia zdokonaľujú“ (ŽK, IV). Konštatuje to už autor *Pochvaly Cyrilovi Filozofovi*, písanej Klimentom Bulharským pravdepodobne na prvé výročie Cyrilovej smrti (870). „Premúdrost' Božia postavila v srdci jeho chrám sebe a na jazyku jeho, ako na cherubínovi, spočíval Duch Svätý vždy, rozdeľujúc dary podľa množstva viery jeho. (...) Od mladí bol čistotou ako anjel, odkláňajúc sa i ubehujúc od životných slasti a prebývajúc teda vždy v žalmoch i spievaní i v poslušnosti duchovnej, jedinú cestu sledujúc, ktorou by mohol vzísť na nebesia.“

Gregor chcel byť Kristovými ústami, čo sa stalo i jeho prírmením (*Theo-logos*, Boho-slovec). Táto zanietenosť pre Božie slovo jasne rezonuje aj v Cyrilovom Proglase: „Evanjeliu svätému som Predslovom. (...) nuž, dobre počuj, celý národ sloviensky, vypočuj Slovo od Boha ti zoslané, Slovo, čo hladné ľudské duše nakrmí, Slovo, čo um aj srdce tvoje posilní, Slovo, čo Boha poznávať ťa pripraví“ (*Proglas*, 1, 23 – 26). Gregor Naziánsky prebral od Origena výraz, že človek je *logikos*, teda ten, kto má dar slova, a touto schopnosťou spája ľudí s Kristom, ktorý je vtelené Slovo Otca. Slová ako nástroj dorozumenia majú byť podľa Gregora zrozumiteľné, čo sa opäť odráža aj v Cyrilovom Proglase: „Bo ako svätý Pavol, učiteľ, nám hovorí (...) Chceme radšej iba päť slovo povedať, rozumom svojim chceme tých päť slovo vyriešnuť, aby aj bratia všetko porozumeli, než riešnuť tmu, tmu slovo, im nerozumejú“ (*Proglas*, 50, 53 – 55). v dielach Gregora Naziánskeho zažíva Cyril aj najväčší objav, objav vnútornej dynamiky slova. Podľa Gregora sa Boh zjavuje prostredníctvom slovo, ktoré majú silu a pravdu podľa toho, ako sa do nich vteľuje Boh – Slovo. Gregor sa často vracia k tejto myšlienke a rozvíja ju. Božský *Logos*, ktorý je architektom sveta, dáva moc ľudskému hlasu. Takým hlasom, ktorého obsahom je Slovo, sú predovšetkým knihy Svätého písma. Aj tieto myšlienky nachádzame rozvinuté a prebásnené v *Proglase*, čo dokazuje, ako hlboko si ich Cyril osvojil.

Osvieženie Cyrilovým vznešeným ponímaním teológie môžeme pristúpiť k čítaniu ďalšieho čísla časopisu *Acta*. Hoci hnev sa väčšinou vníma ako slabosť či nedokonalosť, Anton Adam predkladá hnev ako emóciu pravého človečenstva Ježiša Krista, ktorá nijakým spôsobom nevyklučuje ani nespochybňuje jeho dokonalosť. Matej Balázi poukazuje na postoj sv. Františka z Assisi ku kňazom, vychádzajúc z niektorých jeho spisov. Marián Šuráb analyzuje prvé štyri hlavy Prvého listu sv. Pavla Korint'anom, ktoré sa zhodujú s antickou rétorikou o dispozícii textu tak, aby rétor či pisateľ dosiahol cieľ. Iste bude pre čitateľa prínosom aj príspevok Šimona Polívku o rôznych formách obmedzenia spovednej fakulty. Posledný článok Veroniky Pétiovej sa zameriava na procedúru konania o zázrakoch ako súčasť procesu blahorečenia a kanonizácie. Ponuka článkov je širokospektrálna, zostáva už len spolu so sv. Augustínom zapriať: Tolle, lege!

JEŽIŠOV HNEV – EMÓCIA PRAVÉHO ČLOVEČENSTVA

Anton Adam

Abstrakt

Novozákonné spisy predstavujú Ježiša Krista v plnosti božskej a ľudskej prirodzenosti, čím sa vyjadruje pravda, že Kristus je pravý Boh a pravý človek. Dejiny spásy prinášajú posolstvo nielen spásno-dejinnej skutočnosti, ktorá reflektuje pravdu autenticity Božieho Syna uprostred viditeľného sveta, ale rovnakým spôsobom sa zdôrazňuje soteriologická skutočnosť, ktorá má svoje naplnenie v obete Ježiša Krista a naplnení vykupiteľského poslania. Prijatá pravda viery vo vzťahu k večnému Slovu Otca je neustále interpretovaná v náuke hypostatickej únie. Pravé Kristovo človečenstvo – jeho ľudská prirodzenosť – vyžaduje verné a teologicky správne interpretovanie prejavov, ktoré sú vlastne ľudskej prirodzenosti. Medzi také priradujeme aj emócie. v kontexte kristologických výrokov sa im venuje iba minimálna pozornosť. Zdá sa, že Kristova dokonalosť ako vlastnosť jeho božskej prirodzenosti sa pre mnohých javí ako isté teologické obmedzenie venovať sa téme emócie, ktorá sa – veľmi často – v prostredí človečenstva pokladá za slabosť, resp. za niečo, čo nie je v súlade s dokonalosťou. Naším zámerom je predstaviť a zároveň poukázať na hnev Ježiša Krista ako na emóciu, ktorá je vlastná jeho ľudskej prirodzenosti a nijakým spôsobom nevylučuje, neobmedzuje ani nespochybňuje dokonalosť Ježiša Krista – pravého Boha a človeka.

Kľúčové slová: Ježiš Kristus – emócia – hnev – človečenstvo – jednota

ÚVOD

Jeden z najväčších znalcov Svätého písma, svätý Hieronym, zdôrazňoval potrebu štúdia posvätného prameňa teologickej vedy v striktnom kristologickom význame. Poznanie Svätého písma sprevádza človeka na ceste poznávania a prijímania samotného Ježiša Krista. Povzbudenie tohto cirkevného učiteľa je motiváciou k častému čítaniu tak starozákonných, ako aj novozákonných spisov, aby sme plnším spôsobom prežívali hlboké tajomstvo viery, ku ktorej sme boli pozvaní sviatosťou krstu a aby sme intenzívne budovali vzťah ku Kristovi, ktorý

je Cesta, Pravda a Život. Ako ľudia viery chceme Krista dobre poznať a podľa jeho výzvy ho aj nasledovať. Boží Syn sa stal pre nás, pre našu spásu, človekom, prijal na seba ľudskú prirodzenosť a stal sa nám podobný vo všetkom – okrem hriechu. Aj týmto spôsobom môžeme formulovať kristologickú pravdu s dosahom na soteriologické naplnenie personálneho vzťahu človeka k Bohu, ktorý vyjadruje realizovanie a naplnenie Kristovho vykupiteľského diela. Je dôležité si uvedomiť, že Ježišov život a jeho dielo je vyjadrené pravdou hypostatickej únie.

1. JEŽIŠOV HNEV – EMÓCIA V KONTEXTE HYPOSTATICKEJ ÚNIE

Nakoľko sa v našom príspevku dotýkame výrazu „persona“, dovoľme si krátke objasnenie. Tento výraz sa vyskytuje najmä v trinitárnej teológii a kristológii. Antropologická oblasť je úzko spojená s kristológiou. z tohto dôvodu sa zameriavame predovšetkým na kristológiu a trinitárnu teológiu. Konštatujeme dve odlišnosti v teologickom uchopení termínu „persona“. Prvá odlišnosť spočíva v tom, že ak v trinitárnej teológii jednotu garantuje božská prirodzenosť a kategória osoby sa vzťahuje na diferenciáciu medzi Otcom, Synom a Duchom Svätým, potom v kristológii je úloha osoby a prirodzenosti presne opačná; osoba garantuje jednotu dvoch rozdielnych prirodzeností.¹ Môžeme povedať, že osoba sa prejavuje v prirodzenosti, kým prirodzenosť je „nesená“ osobou.

Veriaci kresťan vie, že novozákonná náuka o Ježišovi Kristovi – kristológia – predstavuje Ježiša, ktorý je úplným človekom a skutočným Božím Synom. Určité vyjadrenie tejto pravdy viery predstavuje dogmatická definícia Chalcedónskeho koncilu.² Náuku tohto všeobecného koncilu v oblasti kristológie je potrebné prijímať ako stále platnú a záväznú. Koncil odsúdil tak monofyzitizmus³, ako i nestorianizmus⁴, a formuloval dogmatickú pravdu, ktorá dodnes predstavuje základ kristológie katolíckej, anglikánskej, ortodoxných a v podstate i protestantských

¹ POSPÍŠIL, C. *Ježiš z Nazareta, Pán a Spasiteľ*. Praha: Krystal OP, 2000, s. 181.

² Chalcedónsky koncil bol štvrtým ekumenickým koncilom v dejinách Cirkvi. Konal sa v dňoch 8. októbra až 1. novembra 451 v meste Chalcedón v Bitýnii v Malej Ázii (dnes je to časť Istanbulu – Kadiköy).

³ Monofyzitizmus (z gréckeho μόνος monos jeden + φύσις fysis prirodzenosť) je kristologický názor, že Ježiš Kristus mal iba jednu, a to celkom božskú, a nie ľudskú prirodzenosť.

⁴ Nestorianizmus je kristologická náuka šírená od r. 428 a pomenovaná podľa konštantínopolského patriarchu Nestoria, († asi 451). Nestorius vyšiel z antiochijskej teologickej školy a popieral, že večný Logos sám je reálnym jediným subjektom i ľudskej skutočnosti v Ježišovi. Subjekt, ktorému možno prisudzovať božské i ľudské vlastnosti, je podľa neho Kristus. v Ježišovi Kristovi je jedna božská a jedna ľudská osoba (t. j. osoba s božskou prirodzenosťou a osoba s ľudskou prirodzenosťou) (RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. vyd. 2., rev., Praha: Vyšehrad, 2009, str. 252).

cirkví. Chalcedónsky koncil učí: „Jeden a ten istý Kristus, jednorodený Syn a Pán, má dve nezmiešané, nezmeniteľné, neoddelené a nedeliteľné prirodzenosti (φύσεις), pričom v žiadnom ohľade nie sú (kvôli ich koexistencii v jednom a tom istom Kristovi) zrušené ich rozdiely, práve naopak: ich charakteristické vlastnosti sú zachované a sú spojené v jednej osobe a hypostáze (v jednom a tom istom Ježišovi Kristovi).“⁵ Náuka o jednej osobe Božieho Syna v dvoch integrálnych, navzájom nezmiešaných a neoddeliteľných prirodzenostiach predstavuje kritérium, bez ktorého sa nemôže zaobísť ani súčasná kristológia. Aj pre našu tému, v ktorej venujeme pozornosť Ježišovmu hnevu, je táto kristologická náuka nevyhnutným predpokladom prijať pravdu Kristovho prejavu, pretože Boží Syn koná, resp. prejavuje sa autenticky tak vo svojej božskej, ako aj v ľudskej prirodzenosti. Náuka o hypostatickej únii predstavuje zásadnú teologickú pravdu pravého Kristovho božstva aj človečenstva. Ježiš z Nazareta je najvyšším zjavením samotného Otca (porov. Kol 1, 15; Hebr 1, 3), a preto sa v ňom dovršuje a zásadne koriguje náš predošlý obraz Boha. „Z hľadiska kresťanskej antropológie je obraz Boha v mysli človeka zároveň ideálom, ku ktorému má človek celým svojím životom smerovať.“⁶

Pre plnšie pochopenie problematiky Ježišovho hnevu je vhodné poukázať aj na problematiku náuku monoteletizmu, ktorý vznikol ako odnož monofyzitizmu. Konštantínopolský patriarcha Sergius I. (610 – 638) sa pokúsil prispieť k zmierneniu napätia aspoň sprostredkovaním urovnania pretrvávajúceho teologického sporu medzi monofyzitmi a prívržencami záverov Chalcedónskeho koncilu. Navrhol zjednocujúcu formulu: v Ježišovi Kristovi sú síce dve prirodzenosti, ale iba jedna vôľa – totiž božská a jeden spôsob činnosti (hen thelema kai mia energiea). Ľudskej prirodzenosti prislúcha iba význam nástroja v rukách Božieho Slova. Tento dogmaticko-teologický omyl bol odsúdený na Lateránskej synode v r. 649 za pápeža Martina I. Náuka Lateránskej synody prináša zdôraznenie pravdy, že v Kristovi sú dve vôle a dve činnosti, ktoré nie sú zmiešané, nestoja proti sebe, sú nemenné. „Kto v súlade s učením svätých otcov, vo vlastnom zmysle týchto slov a podľa pravdy nevyznáva dve vzájomne spojené a zjednotené vôle v jednom a tom istom Kristovi, našom Bohu, a to síce jednu božskú a jednu ľudskú vôľu, v tom zmysle, že Kristus, v oboch svojich prirodzenostiach (primerane ich rozličným vlastnostiam), chcel našu spásu, ten nech je prekliaty.“⁷

⁵ LAUSTER, J. *Die Verzauberung der Welt. Eine Kulturgeschichte des Christentums*. München: C.H. Beck 2014, s. 124; WOHLMUTH, J. *Conciliorum oecumenicorum decreta*. Band 1. 3. Aufl. Paderborn: Ferdinand Schöningh, 1998, s. 86.

⁶ POSPÍŠIL, C. *Ježiš z Nazareta, Pán a Spasiteľ*. Praha: Krystal OP, 2000, s. 37.

⁷ DENZINGER, H. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. 44. vyd. Freiburg: Herder Verlag, 2017, b. 500, 510, 511, s. 1840.

V širších súvislostiach problematiky dvoch prirodzeností v Ježišovi považujeme za potrebné upozorniť na správne chápanie a interpretáciu kristologického termínu *communicatio idiomatum*. Ide o zámenu božských a ľudských vlastností v osobe Ježiša Krista. Ježiš Kristus je Boží Syn – Druhá božská osoba, jeden z Trojice, ktorého v Božej prirodzenosti označujeme termínom *Kristus Boh* a v ľudskej prirodzenosti *Kristus človek*. Pospíšil vysvetľuje: „V zásade je možné povedať, že osoba je **ten, kto jedná** (principium quod), prirodzenosť je **to, prostredníctvom čoho niekto jedná** (principium quo). Inými slovami: osoba znamená **kto niečím je**, prirodzenosť znamená **čím kto je**. Gramatická podoba dvoch predchádzajúcich špecifikácií v úvodzovkách ukazuje na skutočnosť, že výrazy osoba a individuálna prirodzenosť označujú dva rôzne zorné uhly, z ktorých nazeráme v skutočnosti na jednu a tú istú konkrétnu realitu (Boh, človek). Rozdiel medzi osobou a prirodzenosťou nie je reálny, neexistuje predsa žiadna konkrétna osoba, ktorá by nemala rozumovú prirodzenosť, neexistuje taktiež žiadna individuálna rozumová prirodzenosť, ktorá by nebola zároveň osobou. Gramaticky môžeme vyjadriť individualizujúcu a konkrétne personalizujúcu úlohu osoby nasledovne: Logos spolu s božstvom znamená, že Kristus je pravý Boh, jeden z Trojice; Logos spolu s človečenstvom znamená, že Kristus je úplný konkrétny človek. Ak spoločný **‚bod‘** obidvoch prirodzeností každú z nich personalizuje, potom ich aj dokonale preniká, a preto skutočne zjednocuje. Tajomstvo tejto jednoty však nie je vysvetlené, je iba popísané, a to zo všetkých nedostatočných vyjadrení zrejme tým najmenej neadekvátnym spôsobom.“⁸ Katechizmus Katolíckej cirkvi učí: „Ježiš Kristus má dve prirodzenosti, božskú a ľudskú, ktoré nie sú zmiešané, ale spojené v jedinej osobe Božieho Syna. Keďže je Kristus pravý Boh a pravý človek, má ľudský rozum a ľudskú vôľu; tie sú dokonale zladené a podriadené jeho božskému rozumu a jeho božskej vôli, ktoré má spoločne s Otcom a Duchom Svätým.“⁹

Pripisovanie božských a ľudských charakteristík v Kristovi je zrejme v Novom zákone a prejavovalo sa aj neskôr, napr. v nicejskom vyznaní viery. Jednota subjektu v Kristovi má prioritu pred rozlišovaním jednotlivých prirodzeností. „V zásade teda platí, že jedinému subjektu vteleného Božieho Syna je možné pripisovať charakteristiky a činnosti vlastné obidvom prirodzenostiam. Nie je však možné (nemožno) pripisovať ľudskej prirodzenosti to, čo prináleží božskej, a naopak. Napr. nemožno tvrdiť: Boží Syn ako Boh zomrel na kríži, Ježiš ako človek je vševedúci. Pečať definitívneho titulu sa dostalo aj mariologickému titulu Bohorodička.“¹⁰ Tretí carhradský koncil [tretí konštantínopolský], ktorý sa konal v Konštantínopole v dňoch 7. novembra 680 až

⁸ POSPÍŠIL, C. *Ježiš z Nazareta, Pán a Spasiteľ*. Praha: Krystal OP, 2000, s. 134.

⁹ KKC, b. 481-482.

¹⁰ POSPÍŠIL, C. *Ježiš z Nazareta, Pán a Spasiteľ*. Praha: Krystal OP, 2000, s. 128.

16. septembra 681 svojou náukou o dvoch prirodzených vôľach a činnostiach predstavuje významnú interpretáciu chalcedónskej definície. Na kristologické definície Tretieho carhradského koncilu sa odvoláva aj Druhý vatikánsky koncil v pastorálnej konštitúcii *Gaudium et spes*: „On, ‚obraz neviditeľného Boha‘ (Kol 1, 15), je dokonalým človekom, ktorý Adamovmu potomstvu navrátil podobnosť s Bohom, znetvorenú hned prvým hriechom. Tým, že prijal na seba ľudskú prirodzenosť a nezničil ju, bola naša ľudská prirodzenosť pozdvihnutá na vysoký stupeň dôstojnosti. Lebo svojím vtelením sa Boží Syn určitým spôsobom spojil s každým človekom. Pracoval ľudskými rukami, myslel ľudským rozumom, konal ľudskou vôľou, miloval ľudským srdcom. Narodený z Panny Márie, sa naozaj stal jedným z nás, bol nám podobný vo všetkom okrem hriechu.“¹¹

Katechizmus Katolíckej cirkvi učí: „Skutočnosť, že v tajomnom zjednotení pri vtelení bola ľudská prirodzenosť ‚prijatá, nie zničená‘ (‚assumpta, non perempta‘), priviedla Cirkev v priebehu storočí k tomu, aby vyznávala plnú skutočnosť tak Kristovej ľudskej duše s jej úkonmi rozumu a vôle, ako aj jeho ľudského tela. Ale pritom zakaždým musela pripomínať, že Kristova ľudská prirodzenosť patrí ako vlastná božskej osobe Božieho Syna¹², ktorý ju prijal. Všetko, čím Kristus je a čo v ľudskej prirodzenosti robí, patrí ‚jednému z Trojice‘. Teda Boží Syn dáva svojej ľudskej prirodzenosti¹³ svoj vlastný spôsob osobného jestvovania v Trojici. Takto Kristus vo svojej duši, ako aj vo svojom tele, ľudsky prejavuje božské správanie Trojice: ‚Boží Syn (...) pracoval ľudskými rukami, myslel ľudským rozumom, konal ľudskou vôľou, miloval ľudským srdcom. Narodený z Márie Panny sa naozaj stal jedným z nás, vo všetkom nám podobný okrem hriechu.“¹⁴

V evanjeliách objavujeme Krista, ktorý je pre nás príkladom trpezlivosti, pokory, lásky, dobroprajnosti i ďalších čností. Boží Syn vstúpil do ľudských dejín a oslovil človeka svojou milosrdnou láskou.¹⁵ Kristologická pravda o pravom

¹¹ DRUHÝ Vatikánsky koncil. Pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes*, 22.

¹² „Celý Kristov život je zjavením Otca: jeho slová a skutky, jeho mlčanie a utrpenie, jeho spôsob bytia a hovorenia. Ježiš môže povedať: ‚Kto vidí mňa, vidí Otca‘ (Jn 14, 9) a Otec zasa: ‚Toto je môj vyvolený Syn, počúvajte ho‘ (Lk 9, 35). Keďže sa náš Pán stal človekom, aby plnil Otcovu vôľu, aj najmenšie črty jeho tajomstiev nám zjavujú Božiu lásku k nám“ (KKC, b. 516).

¹³ Keďže „Pôvodca života“, ktorý bol zabitý, je v skutku ten istý ako „Živý, ktorý vstal z mŕtvych“, bolo potrebné, aby božská osoba Božieho Syna zostala naďalej spojená so svojou dušou i so svojím telom (470, 650) oddelenými od seba smrťou:

„Hoci Kristus ako človek zomrel a jeho svätá duša bola oddelená od jeho nepoškvrneného tela, božstvo nebolo nijako oddelené od nich, t. j. ani od duše, ani od tela: preto ani jediná osoba nebola rozdelená na dve [osoby]. Lebo [Kristovo] telo a jeho duša od začiatku jestvovali spolu v osobe Slova; a hoci boli pri smrti od seba oddelené, obidve zostali spojené s jedinou osobou Slova, vďaka ktorej jestvovali“ (KKC, b. 626).

¹⁴ KKC, b. 470.

¹⁵ Podľa pápeža Františka s príchodom Božieho Syna na túto zem sa začala „revolúcia nežnosti“,

Bohu a človeku poskytuje priestor hovoriť nielen o božských, ale aj ľudských vlastnostiach Ježiša Krista. Dokonalosť Vteleného Slova vylučuje akúkoľvek nedokonalosť. a predsa novozákonné evanjeliá poskytujú aj obraz Krista, ktorý hnevom prejavuje svoj vnútorný postoj ako nesúhlas s niektorými prejavmi farizejov.

V Novom zákone Boží hnev sa označuje pomocou termínov *thymos* a *orge* a predstavuje jednu z foriem hodnotenia ľudských skutkov a najostrejšie odmietnutie zla.¹⁶ Upozornenie pred prichádzajúcim Božím hnevom (ako základná výzva k obráteniu) je prítomné už náuke sv. Jána Krstiteľa: „Keď videl, že aj mnohí farizeji a saduceji prichádzajú k nemu na krst, povedal im: Hadie plemeno, kto vám ukázal, ako uniknúť budúcemu hnevu? Prinášajte teda ovocie hodné pokánia!“ (Mt 3, 7). Ježiš vystríha pred Božím hnevom aj Izrael za absenciu viery (porov. Lk 21, 20 – 24). v tomto kontexte pripomína slová v evanjeliu sv. Jána: „Otec miluje Syna a dal mu do rúk všetko. Kto verí v Syna, má večný život, ale kto Synovi neverí, neuzrie život a spočinie na ňom Boží hnev“ (Jn 3, 35 – 36). v Listoch apoštola Pavla je predstavený Boží hnev ako jeden z elementov napĺňajúcej sa eschatológie. v Liste Rimanom nachádzame text: „A čo ak Boh chcel ukázať svoj hnev a prejaviť svoju moc, a preto s veľkou trpezlivosťou znášal *nádoby hnevu*, pripravené na záhubu, a ukázať bohatstvo svojej slávy na nádobách milosrdenstva, ktoré pripravil na slávu, na nás, ktorých si povolal nielen zo Židov, ale aj z pohanov?! (Rim 9, 22 – 23). Komentár objasňuje, že pod slovným spojením „nádoby hnevu“ máme rozumieť hriešnikov. Poznámka k veršom 22 – 24 ďalej upresňuje: „Nemožno teda nič namietat, ak sa Boh rozhodol, že spravodlivo potresce zaťatých Židov, voči ktorým bol doteraz zhovievavý. a práve tak spravodlivo si počína, keď sa zmilúva nad tými Židmi a pohanmi, o ktorých vedel, že uveria Kristovmu evanjeliu.“ Človek, ktorý zo svojej prirodzenosti je „dieťaťom hnevu“ – hriešnikom – vstupuje na cestu ospravedlivenia s príchodom Ježiša Krista, ktorý v jedinom prostredníctve zasluhuje dar Božej milosti. Apoštol Pavol píše: „Ale Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus zomrel za nás, keď sme boli ešte hriešnici. Tým skôr sa teda skrze neho zachránime od hnevu teraz, keď sme už ospravedlnení jeho krvou! Lebo ak sme boli zmierení s Bohom smrťou jeho Syna vtedy, keď sme boli nepriateľmi, tým skôr už ako zmierení budeme spasení jeho životom“ (Rim 5, 8 – 10). Podobne hovorí apoštol v Prvom liste Solúnčanom: „Ved’ oni sami [veriaci v Macedónsku a v Achájsku] rozprávajú o nás, ako sme k vám prišli

pretože vo vtelení dosahuje vrchol láskyplná blízkosť Boha voči ľuďom. „Prostredníctvom osoby a diela Ježiša Krista spoznávame, že nežnosť je jedným z odtieňov Božej lásky“ (MORICOVÁ, J. Božia nežnosť vo svetle učenia pápeža Františka. In: JUHÁS, V. ed. *Aký je Boh Starého a Nového zákona?* Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 245).

¹⁶ BIENKOWSKI, L., HEMPERK, P. *Encyklopedia katolicka*. Tom V. Lublin: Towarzystwo naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1989, s. 1164-1165.

človek má byť rýchly, keď treba počúvať, ale pomalý do reči a pomalý do hnevu, lebo človek v hneve nekoná, čo je spravodlivé pred Bohom. Preto odložte všetku nečistotu a akúkoľvek zlobu a v tichosti prijmite zasiat slovo, ktoré má moc spasit' vaše duše“ (Jak 1, 19 – 21). Ježiš neprejavil ľudský hnev, ale skôr dokonalé a spravodlivé pobúrenie nad spôsobom ľudského konania nielen voči Bohu, ale aj voči človeku. Kristus sa hnevá na človeka pre jeho nepravosť, ktorá nedovolí vidieť konanie dobra pre iných ako jednu z priorit, ktorou je láska k blížnemu. Lebo nie je možné milovať Boha, ak nemilujeme aj blížneho. Spravodlivý vzťah k Bohu nie je možné naplniť bez rešpektovania spravodlivosti v širšom zmysle slova k ľuďom tohto sveta.

Zoznam použitej literatúry

- BARTNIK, C. *Dogmatyka katolícka*. Lublin: Redakcja Wydawnicw KUL, 1999.
- BEINERT, W. *Slovník katolícké dogmatiky*. Olomouc: MCM, 1994.
- BIEŃKOWSKI, L., HEMPERK, P. *Encyklopedia katolícka*. Tom V. Lublin: Towarzystwo naukowe Katolíckiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1989.
- DENZINGER, H. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. 44. vyd. Freiburg: Herder Verlag, 2017.
- DRUHÝ Vatikánsky koncil. Pastoralná konštitúcia Gaudium et spes. In: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2008.
- DRUHÝ Vatikánsky koncil. Dogmatická konštitúcia Lumen gentium. In: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2008, s. 59-138.
- DUBOVSKÝ, P. *Komentár k evanjeliu sv. Marka*. Trnava: Dobrá kniha, 2013.
- Katechizmus Katolíckej Cirkvi*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999.
- LAUSTER, J. *Die Verzauberung der Welt. Eine Kulturgeschichte des Christentums*. München: C. H. Beck 2014.
- MORICOVÁ, J. Božia nežnosť vo svetle učenia pápeža Františka. In: JUHÁS, V. ed. *Aký je Boh Starého a Nového zákona?* Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 239-259.
- POSPÍŠIL, C. *Ježiš z Nazareta, Pán a Spasiteľ*. Praha: Krystal OP, 2000.
- RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. vyd. 2., rev., Praha: Vyšehrad, 2009.
- WOLAŃSKI, K. *Gniew Jezusa* [online]. [cit.8.12.2018]. Dostupné na internete: <http://niedziela.pl/artukul/21443/nd/Gniew-Jezusa#>

Jesus' anger – the emotion of true humanity

Summary

Over the centuries, the Catholic Church has professed the full reality of Christ's human soul with its actions of reason and will, as well as its human body. This Christological teaching is an authentic expression of the Church Magisterium. It is always important to point out that Christ's human nature is part of and is inherent in the divine person of God's Son who received it. Everything that Christ is and what he

does in human nature belongs to “one of the Trinity”. Thus the Son of God gives His own nature his own way of personal existence in the Trinity. Love always present in the life and action of Jesus Christ does not exclude the emotion of anger that is part of the manifestation in the strictly confronted situation with which Christ is confronted. At the same time, Christ's interest in man is a desire to bring him to God, which is to express the right religious cult. Obviously, if we speak of anger as the emotion of Jesus' true humanity, we remain faithful to the Christological interpretation of the hypostatic union according to the Magisterium of the Catholic Church.

Key-words: *Jesus Christ – emotion – anger – manhood – unity*

Prof. ThDr. Anton Adam, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Comenius University in Bratislava
Faculty of Roman Catholic Theology
of Cyril and Methodius
Department of Dogmatic Theology
Seminary of St. Francis Xavier
Banská Bystrica-Badín

POHĽAD SVÄTÉHO FRANTIŠKA Z ASSISI NA KŇAZOV CEZ ANALÝZU VYBRANÝCH SPISOV

Matej Balázi

Abstrakt

Postava sv. Františka z Assisi je všeobecne veľmi známa. Už menej sa hovorí o jeho spiritualite. Príspevok stručne opisuje život sv. Františka a jeho spiritualitu, vychádzajúc pritom z jeho reguly. Následne sumarizuje, analyzuje a stručne popisuje niektoré vyjadrenia dokumentujúce jeho postoj ku kňazom a cirkevnej hierarchii. Cieľom práce je, na základe analýzy publikovaných vyjadrení sv. Františka z Assisi, zistiť jeho vnímanie kňazstva a postoj ku kňazom. Zistili sme, že ho determinuje silná kristocentrická spiritualita prítomná v početných spisoch, ale aj sakramentologický rozmer kňazstva prepojený najmä na Eucharistiu. Práve z neho vychádza jeho úcta, pokora a poslušnosť, ktorú svätec prejavuje tak voči jednoduchým kňazom, ako aj voči biskupom a pápežom. v neposlednom rade je to aj pastoračný a duchovný rozmer kňazstva, ktorý František akcentuje v úcte ku kňazom.

Kľúčové slová: sv. František z Assisi – spiritualita – spisy – regula – kňazi

ÚVOD

V poslednom období sa postava sv. Františka z Assisi stáva čoraz známejšou. Tento fenomén zaiste ovplyvnil fakt, že súčasný Svätý Otec si zvolil meno podľa tohto svätca. Svätého Františka si dnes mnohí ľudia, ovplyvnení rôznymi romantickými predstavami, spájajú výlučne s ekológiou.¹ No jeho spiritualita, aktuálna i po vyše 800 rokoch, je omnoho hlbšia.

¹ Svätec bol navrhnutý v roku 1967 historikom technológií L. Whiteom za patróna ekológov. Bližšie sa to rozoberá v článku Jančovič, J. Spor Lynn White verzus Biblia po päťdesiatich rokoch. Zodpovednosť voči stvoreniu iniciovaná Písmom. In: A. NOVOMESKÁ, V. THURZO ed. *Starostlivosť o náš spoločný domov*. Zborník prednášok z odbornej konferencie konanej 20. apríla 2016 na RKCMBF UK v Bratislave. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017, s. 32-53, s. 36.

Cieľom tejto práce je analyzovať, ako sv. František vníma kňazstvo, kňazov a čo ovplyvnilo jeho postoje. v článku najprv stručne predstavíme život a spiritualitu svätca a následne sa zameriame na zosumarizovanie, analýzu a stručný popis niektorých jeho vyjadrení, ktoré dokumentujú, aký mal postoj ku kňazom a k cirkevnej hierarchii.

Na základe týchto poznatkov sa pokúsime systematicky zhrnúť aspekty vnímania kňazov v spisoch sv. Františka, ktoré môžu účinne upevniť identitu súčasných kňazov.

1. SPOLOČENSKO-POLITICKÁ SITUÁCIA V OBDOBÍ SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

Sv. František z Assisi žil v období, ktoré sa vyznačovalo spoločensko-politickou nestabilitou. To malo vplyv na formovanie jeho charakteru, postojov a spirituality. Na prelome 12. – 13. storočia bola v Cirkvi zjavná tendencia upevňovať duchovné prvenstvo Ríma. Vzniká prisaha vernosti diecéznych biskupov pápežovi, apoštolská penitenciária, pre biskupov bola zavedená povinnosť návštev ad limina.²

Pre Cirkev bola záťažou aj starostlivosť o majetky a územia. v spoločnosti bol rozšírený názor, že duchovná moc pápeža ako hlavy pápežského štátu je spojená so svetskou mocou. Preto bol nazývaný aj „vládcem všetkých vládcov“. v tom čase bola duchovná moc vzhľadom na jej konečný cieľ – spásu duší, chápaná ako nadradená svetskej moci. z toho dôvodu udeľoval moc panovníkom pápež.³ Dôsledkom prepojenia cirkevno-náboženského a svetského priestoru bolo, že klerici sa na úkor ich duchovnej služby často zaoberali politikou či hromadením bohatstva. Do popredia vystupovalo i pôžitkárstvo a mravný úpadok kléru. Náboženská horlivosť laikov bola neraz väčšia než horlivosť klerikov. Uvedená spoločenská situácia viedla k potrebe reformy Cirkvi. Pokiaľ sa túto reformu snažili realizovať laici, často upadali do bludov. Vznikli sekty valdencov a katarov zamerané najmä proti bohatstvu, resp. majetku ako takému. Okrem toho boli v Európe rozšírené aj rôzne poverý a mágia.⁴

Napriek tomu je vrcholný stredovek obdobím, v ktorom je prakticky celá spoločnosť preniknutá náboženským životom. Je zreteľná obrovská obetavosť a štedrosť ľudí, napríklad pri stavbách slávnych gotických chrámov. Podporujú sa rôzne charitatívne diela, stavajú sa nemocnice, sirotince, podporuje sa veda,

² ŠPIRKO, J. *Cirkevné dejiny s osobitným zreteľom na vývin cirkevných dejín Slovenska I*. Turčiansky sv. Martin: Neografia, 1943, s. 426.

³ MUNDY, J. H. *Evropa vrcholného stredoveku 1150 – 1300*. Praha: Vyšehrad, 2008, s. 212-213.

⁴ ŠPIRKO, J. *Cirkevné dejiny s osobitným zreteľom na vývin cirkevných dejín Slovenska I*, s. 405-407, 136.

umenie, vzdelanie, vzniká univerzitný školský systém. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že vrcholný stredovek patrí k obdobiam, kedy sa položili pevné základy európskej kultúry a civilizácie.⁵ Popisované obdobie je aj obdobím života mnohých svätcov, jeho súčasníkov.

2. Život a SPIRITUALITA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

2.1 Život sv. Františka

Svätý František sa narodil v roku 1182 v Assisi, neďaleko Perugie.⁶ Niektoré zdroje uvádzajú rok jeho narodenia 1181.⁷ Jeho otec bol obchodníkom s látkami, matka pochádzala z francúzskej rodiny de Bourlemont.⁸ Napriek tomu, že pri krste dostal meno Giovanni (Ján), otec ho volal Francesco (František).⁹ František sa už od detstva túžil stať rytierom. v dospelosti sa zúčastnil dvoch vojenských výprav. v roku 1200 vojny medzi Assisi a Perugiou, pri ktorej padol do zajatia.¹⁰ z druhej vojenskej výpravy (1204)¹¹ sa zo zdravotných dôvodov vrátil predčasne.¹² v tomto období mal František prvý mystický zážitok. v rozpadnutom kostole San Damiano neďaleko Assisi sa mu z kríža prihovril Pán Ježiš: „František, oprav môj dom, lebo sa rozpadá“.¹³ František začal opravovať kostol San Damiano, popri tom sa venoval ošetrovaniu malomocných a modlitbe. Financie na opravu kostola chcel František získať predajom látok z obchodu jeho otca. Tento skutok vyhodnotil jeho otec ako krádež, čoho dôsledkom bol súdny proces pred assiským biskupom Guidom. František otcovi vrátil nielen peniaze, ale aj svoje oblečenie a vzdal sa otcovho dedičstva i majetku.¹⁴ Financie na opravu aj iných kostolov, keďže v roku 1207 začal opravovať aj Kostol sv. Petra a Porciunkulu, získaval žobraním. v roku 1208¹⁵ sa k Františkovi pridali prví bratia – Bernardo di Quintavalle, Pietro di Cattaneo a ďalší.

⁵ ŠPIRKO, Cirkevné dejiny s osobitným zreteľom na vývin cirkevných dejín Slovenska I., s. 422, 437.

⁶ WILHELM, B. J. *Svätý František Serafínský*. Brno: Konvent minoritů, 2009, s. 8.

⁷ ROUGIER, S. *František z Assisi: básnik a prorok*. Brno: Petrov, 1990, s. 9.

⁸ WILHELM, Svätý František Serafínský, s. 8.

⁹ GREEN, J. *Brat František*. Bratislava: Serafin, 1992, s. 9.

¹⁰ WILHELM, Svätý František Serafínský, s. 10-11.

¹¹ *Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi*. Bratislava: Serafin, 2005, s. 287.

¹² GREEN, Brat František, s. 67.

¹³ MINORITI. Svätý František.

¹⁴ GREEN, Brat František, s. 90-93.

¹⁵ MINORITI. *Chronológia života sv. Františka* [online]. [cit. 02.08.2016]. Dostupné na internete: <http://www.minoriti.sk/svaty-frantisek/chronol%C3%B3gia-%C5%BEivota-sv-franti%C5%A1ka>; GREEN, Brat František, s. 108.

Po kazateľskej misijnej ceste v Taliansku sa František rozhodol napísať prvú regulu, ktorú v roku 1209 ústne potvrdil pápež Inocent III. Išlo o citáty z Písma zamerané na evanjeliové rady – chudoba, čistota a poslušnosť. Súčasne dostal František povolenie kázať. Tak vznikla, bez písomne potvrdennej reguly, nová „Rehoľa menších bratov“.¹⁶ Písomné schválenie Svätej stolice dostala až tzv. Druhá, písomne potvrdená regula (skratka Reg), ktorá bola potvrdená bulou *Solet annuere* pápeža Honória III.¹⁷

Františkov život, jeho radosť a odpútanosť od svetských vecí oslovili i mladú Kláru zo šľachtickej rodiny Offreducciovcov. v noci 28. marca 1211 (podľa iných zdrojov 18. marca 1212)¹⁸ utiekla z domu a pridala sa k sv. Františkovi. Prijala habit menších bratov a zložila prvé rehoľné sľuby. Čoskoro sa k nej pridali aj ďalšie sestry.¹⁹ Tak vzniká druhý františkánsky rád – klarisky.²⁰

V roku 1215 sa František zúčastnil IV. lateránskeho koncilu,²¹ kde sa stretol so zakladateľom Rehole bratov kazateľov – sv. Dominikom z Guzmanu. v roku 1219 sa František rozhodol ísť na misie do Svätej zeme. Toto stretnutie pozitívne ovplyvnilo neskoršie pôsobenie františkánov na tomto území.²² Františkáni sa stali tzv. strážcami Svätej zeme, neskôr sa ich činnosť rozšírila aj na školskú, sociálnu a osvetovú oblasť, v ktorej na tomto území pokračujú až dodnes.²³ Bonaventura J. Wilhelm uvádza, že na úvodnej omši kapituly v roku 1221 František slúžil už ako diakon.²⁴ Preto sa životopisci prikláňajú k názoru J. Greena, ktorý datuje prijatie posvätného rádu diakonátu Františkom ešte pred rokom 1222.²⁵ v roku 1224 dostal František v mystickom zážitku na vrchu Alverna²⁶ dar stigiem, ktoré až do svojej smrti veľmi starostlivo skrýval.²⁷

Františkov zdravotný stav sa neustále zhoršoval. Preto prichádza späť do Assisi, kde 3. októbra 1226 v Porciunkule zomiera.²⁸ Pápež Gregor IX. vyhlásil

¹⁶ GREEN, Brat František, s. 126-133.

¹⁷ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 87.

¹⁸ MINORITI - Chronológia života sv. Františka.

¹⁹ GREEN, Brat František, s. 163.

²⁰ MINORITI. Svätý František.

²¹ WILHELM, Svätý František Serafínský, s. 86.

²² GREEN, Brat František, s. 186, 224-227.

²³ KOMISARIÁT KUSTÓDIE SVÄTEJ ZEME. Františkáni vo Svätej Zemi [online]. [cit. 03.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.frantiskani.sk/komisariat>

²⁴ WILHELM, Svätý František Serafínský, s. 109-110.

²⁵ GREEN, Brat František, s. 249.

²⁶ WILHELM, Svätý František Serafínský, s. 135.

²⁷ TOMÁŠ z CELANA, Prvý životopis sv. Františka. In: DESBONNETS, T. *Po stopách sv. Františka z Assisi*. Bratislava: Serafin, 1995, s. 134.

²⁸ GREEN, Brat František, s. 295-296, 298-301.

16. júla 1228 v Assisi Františka za svätého a 19. júla toho istého roku bulou *Mira circa nos* stanovil jeho sviatok na 4. októbra.²⁹

2.2 Spiritualita sv. Františka

Domnievame sa, že spiritualita sv. Františka je veľmi dobre zhrnutá v jeho spisoch a osobitným spôsobom v jeho regule. Vychádza z evanjelia, na ktoré sa odvoláva a často argumentuje jeho úryvkami. Ako už bolo spomenuté, apeluje na život v chudobe, čistote a poslušnosti. Pre členov novovzniknutého rádu menších bratov bol zvlášť dôležitý výrok z Písma, ktorý František chápal doslovne, praktizoval ho a ktorý ovplyvnil celú jeho spiritualitu: „*Ak chceš byť dokonalý, chod', predaj, čo máš, rozďaj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma!*“ (Mt 19, 21).

Bratov vystríha, aby sa „nehádali, neškriepili o slová a neposudzovali iných, ale nech sú tichí, mierumilovní a skromní, vládni a pokorní, nech s každým úctivo hovoria, ako sa svedčí“ (Reg 3). Aj tu je zreteľný vplyv Písma: „*Nech nikoho nepotupujú a nech nie sú hašteriví, nech sú mierni a prejavujú všemožnú vládnuť všetkým ľuďom*“ (Tít 3, 2); „...*pripomínaj a zaprisahávaj ich pred Bohom, aby sa nepreli o slová*“ (2 Tim 2, 14).

Bratov povzbudzuje, aby neprijímali peniaze (Reg 4), čo je iste odkaz na sľub chudoby, a vystríha ich pred záhal'kou „ktorá je nepriateľkou duše“ (Reg 5).³⁰ Prirovnaním ku Kristovi ich povzbudzuje k chudobe. Dobrovoľná chudoba bola pre Františka v prvom rade spôsob, ako sa dokonalejšie pripodobniť Kristovi.³¹ Svätý Otec František ju charakterizuje takto: „Chudoba a strohosť svätého Františka neboli len vonkajším asketizmom, ale čímisi radikálnejším: odmietnutím toho, aby realitu považoval iba za jednoduchý predmet na použitie a ovládnutie.“³² O chorých spolubratov sa menší bratia majú starať tak, ako by si želali, aby sa starali o nich druhí, ak by boli chorí (Reg 6). Medzi sebou sa majú s láskou napomínať a s pokorou sa následne naprávať, aby vzrastali v čnostiach. Vychádzajú z evanjelia, František zdôrazňoval v Reg 10 aj lásku k nepriateľom a potrebu modlitby za nich: „*Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, čo vás prenasledujú*“ (Mt 5, 44). Bratov vystríhal, aby sa chránili podozrivých

²⁹ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 296-297.

³⁰ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 95-96.

³¹ CUNNINGHAM, LAWRENCE J. Winds of the Spirit: Traditions of Christian Spirituality. *Theology, News & Notes*, Fall 2009. In: *Spirituality of Saint Francis of Assisi*. Fuller Studio [online]. [cit. 31.01.2019]. Dostupné na internete: <https://fullerstudio.fuller.edu/the-spirituality-of-saint-francis-of-assisi/>

³² SVÄTÝ OTEC FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato si'* o starostlivosti o náš spoločný domov, b. 11.

vzťahov alebo schôdzok so ženami (Reg 11). v závere František vyjadril túžbu zachovať chudobu rádu a byť stále poddaný a podriadený svätej Matke Cirkvi (Reg 12). v Reg 3 je zdôraznená aj dôležitosť modlitby, zvlášť Liturgie hodín a pôstu.³³

Svätý František na sklonku života napísal Testament (skratka *Test*). v ňom znovu pripomína bratom poslušnosť voči predstaveným, úctu voči kléru, chudobu, pokoru, nutnosť práce na zahnanie záhal'ky.³⁴ Záverom možno povedať, že spiritualita sv. Františka je v prvom rade kristocentrická. Zároveň František prechovával veľkú úctu k Panne Márii, čo sa odrazilo na zreteľnom mariologickom rozmere jeho spirituality. Sídlo Rehole menších bratov je tiež späté s Kostolom Panny Márie, Kráľovnej anjelov – Porciunkulou.³⁵ Sme presvedčení, že jednou z charakteristických črt jeho spirituality je aj videnie Boha v prírode a starostlivosť o životné prostredie.

3. TÉMA KŇAZOV V SPISOCH SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

S kompletizáciou spisov sv. Františka sa začalo v polovici 13. storočia. Texty boli zoskupované do kódexov, ktoré sa uchovávali v rádových knižniciach. v niektorých písomnostiach (najmä v listoch) sú zachytené dve rôzne tradície, ktoré vznikli v dôsledku ich prepisovania. To vysvetľuje existenciu dvoch rôznych verzií tých istých spisov. Medzi najznámejšie kódexy patria Volterský (kódex 225) a Assiský kódex (kódex 338). Vo Volterskom kódexe sú zvlášť viditeľné vplyvy už spomínaných dvoch tradícií. Predpokladá sa, že jeho súčasťou je kódex zbierky spisov sv. Františka z Assisi, ktorý vznikol v polovici 13. storočia. Assiský kódex pochádza z rokov 1240 – 1260. Obsahuje spisy, resp. ich odpisy, ktoré sa nikde inde nezachovali. Nachádza sa v knižnici Kláštora sv. Františka v meste Assisi.³⁶ Písomnosti svätého Františka môžeme rozdeliť do troch základných skupín:

- a) napomenutia, reguly a testamenty,
- b) listy,
- c) modlitby a chvály.³⁷

Táto práca je zameraná predovšetkým na prvé dve skupiny písomností sv. Františka.

³³ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 94, 97, 99-100, 101.

³⁴ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 109-114.

³⁵ TIMMERMANS, FÉLIX, Brat František s myšlienkami pápeža Františka, s. 104.

³⁶ PELLEGRINI. Prenos spisov brata Františka. In: Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 25-27.

³⁷ Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi, s. 409-410.

Františka videli Krista v každom spoločnosťou vylúčenom človeku a aby službou takýmto ľuďom slúžili samotnému Kristovi.⁸¹

Tieto i mnohé iné aspekty spirituality sv. Františka z Assisi sa odrážajú aj v jeho spisoch a je evidentné, že môžu mať výrazný vplyv na kňazov nielen v minulosti, ale aj v súčasnosti. Ukazuje sa, že spiritualita kňazov, čerpajúca z motívov spirituality sv. Františka, môže byť aj dnes aktuálna a prítlačivá a môže účinne posilňovať identitu samotných kňazov.

Zoznam použitej literatúry

CUNNINGHAM, LAWRENCE J. Winds of the Spirit: Traditions of Christian Spirituality. Theology, News & Notes, Fall 2009. In: *Spirituality of Saint Francis of Assisi* [online]. [cit. 31.01.2019]. Dostupné na internete: <https://fullerstudio.fuller.edu/the-spirituality-of-saint-francis-of-assisi/>

DESBONNETS, T. *Po stopách sv. Františka z Assisi*. 1. vyd. Bratislava: Serafín, 1995. ISBN 80-85310-50-3.

FRANCESCO. *Omelia nella Basilica di san paolo fuori le mura. Predicare come san Francesco: con la vita. Aprile 14, 2013* [online]. [cit. 07.03.2017]. Dostupné na internete: http://www.sanfrancescopatronoditalia.it/rubriche/papa_francesco/omelia-nella-basilica-di-san-paolo-fuori-le-mura-predicare-come-san-francesco-con-la-vita-32198#.WL5tCm_hDIU

FRANCESCO. *Papa ai nuovi cardinali: ricordamo sempre san Francesco, che non ha avuto paura di abbracciare il lebbroso. Febbraio 15, 2015* [online]. [cit. 07.03.2017]. Dostupné na internete: http://www.sanfrancescopatronoditalia.it/rubriche/papa_francesco/papa-ai-nuovi-cardinali-ricordiamo-sempre-san-francesco-che-non-ha-avuto-paura-di-abbracciare-il-lebbroso-33237#.WL5s-W_hDIU

GREEN, J. *Brat František*. 2. vyd. Bratislava: Serafín, 1992. ISBN 97-85310-83.

GUIDA, M. Dio nelle nostre mani. Lettera di Francesco sul sacerdozio e l'Eucarestia. Assisi: Edizioni Porziuncola, 2010. In: *Elogio del sacerdozio firmato Francesco d'Assisi. Quel testamento che non si cita mai, di Marco Guida. Gli Scritti, Centro culturale* [online]. [cit. 01.02.2019]. Dostupné na internete: <http://www.glisicritti.it/blog/entry/459>

INNOCENT III. Fourth Lateran Council: 1215. In: *Papal encyclicals online* [online]. [cit. 28.11.2016]. Dostupné na internete: <http://www.papalencyclicals.net/Councils/ecum12-2.htm#Confession of Faith>

Jančovič, J. Spor Lynn White verus Biblia po päťdesiatich rokoch. Zodpovednosť voči stvoreniu iniciovaná Písmom. In: A. NOVOMESKÁ, V. THURZO. ed. *Starostlivosť o náš spoločný domov*. Zborník prednášok z odbornej konferencie konanej

⁸¹ FRANCESCO. *Papa ai nuovi cardinali: ricordamo sempre san Francesco, che non ha avuto paura di abbracciare il lebbroso. Febbraio 15, 2015* [online]. [cit. 07.03.2017]. Dostupné na internete: http://www.sanfrancescopatronoditalia.it/rubriche/papa_francesco/papa-ai-nuovi-cardinali-ricordiamo-sempre-san-francesco-che-non-ha-avuto-paura-di-abbracciare-il-lebbroso-33237#.WL5s-W_hDIU.

20. apríla 2016 na RKCMF UK v Bratislave. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017. ISBN 978-80-88696-71-1

Komisariát kustódie Svätej Zeme. *Františkáni vo Svätej Zemi* [online]. [cit. 03.03.2019]. Dostupné na internete: <http://www.frantiskani.sk/komisariat>

LEHMANN, L. *František z Assisi vo svetle jeho listov*. 1. vyd. Bratislava: Serafín, 2005. ISBN 80-8081-030-3.

MINORITI. *Chronológia života sv. Františka*. [online]. [cit. 02.08.2016]. Dostupné na internete: <http://www.minoriti.sk/svaty-frantisek/chronol%C3%B3gia-%C5%BEivo-ta-sv-franti%C5%A1ka>

MINORITI. *Svätý František* [online]. [cit. 02.08.2016]. Dostupné na internete: <http://www.minoriti.sk/svaty-frantisek>

MUNDY, J. H. *Evropa vrcholného stredoveku 1150 – 1300*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2008. Dějiny Evropy. ISBN 9788070219270.

POSPÍŠIL, C. V. ed. *Františkánské prameny I*. 2. vyd. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-073.

ROUGIER, S. *František z Assisi: básnik a prorok*. 1. vyd. Brno: Petrov, 1990. ISBN 9788085247008.

SIANO, P. M. Il sacerdote cattolico visto con gli occhi di san Francesco d'Assisi. Spunti per alcune riflessioni di attualità. In: *Congregazione per il Clero* [online]. [cit. 31.01.2019]. Dostupné na internete: http://www.clerus.org/clerus/dati/2009-07/27-13/San_Francesco_e_il_sacerdote_it.html#_ftn7

Spisy sv. Františka a sv. Kláry z Assisi. 1. vyd. Bratislava: Serafín, 2005. Františkánske pramene 1. ISBN 80-8081-022-2.

SVÄTÝ OTEC FRANTIŠEK. *Encyklika Laudato si' o starostlivosti o náš spoločný domov*. Trnava: SSV, 2015. Pápežské dokumenty. ISBN 978-80-8161-180-3.

ŠPIRKO, J. *Cirkevné dejiny s osobitným zreteľom na vývin cirkevných dejín Slovenska I*. Turčiansky sv. Martin: Neografia, 1943.

TIMMERMANS, F. *Brat František s myšlienkami pápeža Františka*. 1. vyd. Bratislava: Serafín, 2013. ISBN 978-80-8081-105-1.

WILHELM, B. J. *Svätý František Serafínský*. Brno: Konvent minoritů, 2009. ISBN 978-80-903395-3-8.

The perception of St. Francis of Assisi of priesthood through the analysis of selected documents

Summary

The person of Saint Francis from Assisi is generally well-known. However, his spirituality is less discussed. This article briefly describes the life of st. Francis and also his spirituality based on his rule. Subsequently it summarizes, analyzes and briefly describes some of statements which express his attitude to priests and the Church hierarchy. The aim of this article was to identify the perception of St. Francis of priesthood and his attitude to priests based on the analysis of the published statements of st. Francis from Assisi. We found out, that it is determined by his strong christocentric spirituality, which is present in his numerous writings, but also the sacramentologist dimension of priesthood connected especially to Eucharist. This is based on his esteem, humility and obedience, which Saint Francis exhibits to

simple priests as well as to bishops and popes. Last but not least it's also a pastoral dimension and spiritual dimension of priesthood, which Francis accended in respect to priests.

Key-words: *St. Francis from Assisi – spirituality – documents – rule – priests*

Mgr. Matej Balázsi
Beniakova 16
841 05 Bratislava

RÉTORICKÁ DISPOZÍCIA V PRVOM LISTE KORINT'ANOM

Marián Šuráb

Abstrakt

Práca sa venuje rétorickej analýze prvých štyroch hláv Prvého listu Korint'anom. Ich usporiadanie kopíruje poznatky antickej rétoriky o dispozícii textu. Dispozícia sa skladá z logických častí, ktoré umožňujú, aby boli dosiahnuté ciele konkrétneho textu, či už písaného alebo hovoreného. Zároveň umožňuje efektívnu argumentáciu. Aj preto sú v práci predstavené hlavné rétorické poznatky, ktoré mali neskôr vplyv na kresťanské ohlasovanie. Zámerom práce bolo ukázať, na pozadí rétorickej analýzy, Pavlove rozprávačské kompetencie prepojené s vernosťou evanjelizačnému poslaniu.

Kľúčové slová: *rétorika – text – dispozícia – ohlasovanie – múdrosť*

Úvod

Knihy Svätého písma nám predstavujú mnoho vynikajúcich rečníkov. Boli to patriarchovia, Mojžiš, sudcovia, proroci, králi, kňazi a iní; v Novom zákone zase Ježiš, sv. Ján Krstiteľ alebo sv. Peter a sv. Pavol. Ako rečníci sa špeciálne nepripravovali na túto misiu. Väčšina z nich mala spoločné jedno: povolanie a poslanie kázať. Napríklad prorok Izaiáš o tom napísal takto: „*Potom som počul hlas Pána, ktorý hovoril: ‚Koho mám poslať, kto nám pôjde?‘ I povedal som: ‚Hľa, tu som, pošli mňa.‘*“ (Iz 6, 8). s misiou sa spájala viera, nadšenie a charizmy. Aj keď neboli teoretikmi kazateľstva a rétoriky, predsa ich praktický prejav obsahoval, akoby prirodzene, konkrétne rétorické elementy. v neskorších kazateľských príručkách sa práve proroci dávali za vzor kazateľom, ktorí neboli vzdelaní v rétorike. Ježiš v posledných slovách pred nanebovstúpením povedal apoštolom: „*Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium celému stvoreniu*“ (Mk 16, 15). Sv. Augustínovi je pripisovaný výrok na margo týchto slov, že Ježiš

nimi založil *sacramentum audibile* (počuteľnú sviatosť).¹ Veľmi veľa pre túto počuteľnú sviatosť urobil **sv. Pavol**. Nedostal len misiu, ale ako rímsky občan mal aj rétorické poznatky, ktoré s misiou prepojil. Je to zrejmé aj v prvých štyroch hlavách Prvého listu Korint'anom. Ich dispozícia kopíruje poznatky grécko-rímskeho sveta v oblasti rétoriky. a práve ňou sa bude zaoberať táto práca.

1. GRÉCKO-RÍMSKA RÉTORIKA A JEJ VPLYV NA KREŠŤANSKÉ OHLASOVANIE

V známom spise z 10. storočia O písmenách, ktorý vznikol v prostredí ochridskej školy a je dielom mnícha Chrabra (pravdepodobne ide o jedného z učeníkov sv. Klimenta alebo Nauma), sa píše: „*Pomiešali sa boli jazyky a ako sa pomiešali jazyky, tak aj mravy, aj obyčaje, i poriadky, i zákony, i vlohy národov: i Egypt'anom teda (pripadlo) zememeračstvo, ale Peržanom i Chaldejcom i Asýrom hviezdočítanie, kúzelníctvo, lekárstvo, čarovanie a všetka chytrnosť ľudská; Sýrom zas sväté knihy, v ktorých je napísané, ako Boh stvoril nebo a zem a všetko, čo je na nich, a všetky po poriadku, ako aj píše; a Helénom gramatiku, rétoriku, filozofiu.*“² Spis vznikol v čase, keď bola rétorika známa už 1500 rokov. Učenci boli presvedčení, že rétorika je darom, ktorý dal Boh Grékom.

1.1. Hlavné rétorické poznatky

Rétorika dosahuje vrchol v 4. st. pred Kr. v Grécku, keď **Aristoteles** (384 – 322) sformuloval jej hlavné princípy v diele *Rétorika*. Aristotelovými predchodcami, ktorí pomáhali vytvárať teoretické princípy rečenia a argumentácie, boli okrem iných **Isokrates** (436 – 388), **Platón** (427 – 347) a **Demostenes** (384 – 322). v rímskom svete boli pokračovateľmi antického rétorického dedičstva také osobnosti ako **Marcus Tullius Cicero** (106 – 43) alebo **Marcus Fabius Quintilianus** (39 – 96).

Klasická rétorika formulovala tri povinnosti rečníka: *docere, movere a delectare*. Podľa Cicera je najlepší rečník ten, ktorého slová poučujú (*docere*), spôsobujú radosť (*delectare*) a pohnú vnútnom človeka (*movere*). Každý z týchto troch cieľov bolo možné dosiahnuť vďaka jazykovo a štylisticky rozličným textom. Dôraz sa pritom kládol na typ a dôležitosť reči, podľa ktorej sa vyberal štýl. Bola

¹ PANUŠ, K. *Zarys historii kaznodziejstwa w kościele katolickim*. Kraków: Wydawnictwo m, 1999, s. 35.

² O písmenách mnícha Chrabra. In: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*. Zostavil Andrej Škoviera. Bratislava: Post Scriptum, 2013, s. 174.

to kľúčová zásada rétoriky, ktorá sa nazývala *decorum*. Podľa tejto zásady sa *docere* týkalo vecí obyčajných, o ktorých bolo treba poučiť alebo ich vysvetliť. *Movere* sa týkalo vznešenejších vecí, ktoré vyžadovali vysoký štýl. *Delectare* bolo miernym štýlom používaným pri pochvalách alebo pokarhaniach.

Aristoteles a iní starovekí autori hovoria o troch sférach rétoriky: *inventio, dispositio a elocutio*. Termínom *inventio* sa myslelo nájsť taký rečnícky materiál (obsah), ktorý môže na základe dôvodov a argumentov presvedčiť poslucháčov o tom, čo sa hovorí. *Elocutio* je štýl, ktorým sa prednesie vlastný rečnícky materiál. v ňom sú zahrnuté gramatické a štylistické normy umeleckého jazyka, rečnícke figúry a rytmus reči. Štýl mal pomôcť, aby sa veciam dali čo najsprávnejšie slová. Nestačí vedieť, čo treba povedať, ale treba vedieť, ako to čo najlepšie povedať. Od tejto schopnosti veľmi záleží, akú kvalitu bude mať reč. *Dispositio*, o ktorom hovorí táto práca, je určitý poriadok a rozdelenie obsahu, ktorý poukazuje, čo a na akom mieste má byť v reči umiestnené.³

1.2. Kresťanské ohlasovanie

Od čias Isokrata začala rétorika ako teória argumentácie postupne vstupovať do systému edukácie a života stredných a vyšších vrstiev spoločnosti.⁴ Začal sa vytvárať trojaký druh reči: reč poradná (gr. *genos symbúleitikon*, lat. *genus deliberativum*) alebo politická a verejná, či už bola pred radou alebo v parlamente; reč súdna (*genos dikánikon*, *genus iudicale*) a reč slávnostná (*genos epideiktikon*, *panegyrikon*, *genus demonstrativum*), alebo oslavná a umelecká.⁵ Rozličné druhy reči vplývali aj na autorov Nového zákona. Avšak žiaden z ich spisov sa nedá jednoznačne zaradiť do jednej z kategórií. Skôr môžeme sledovať pomiešanie jednotlivých druhov. Vzhľadom na budúcnosť spoločenstva kresťanov v nich dominuje deliberatívna rétorika, ktorou si pomáhala politika.⁶

Po Milánskom edikte (313) sa začína postupne tvoriť forma ohlasovania Božieho slova, kázeň (*logos, sermo*) ako reč náboženská, vybudovaná na zásadách rétoriky. Pridinili sa o to veľkí kazatelia tých časov: **sv. Bazil** (+379), **sv.**

³ URBAŇSKI, P. Kazanie i retoryka. In: *Fenomen kazania*. Kraków: Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego – Redemptoris Missio VI, 1994, s. 70-78; JAROSZYŃSKI, C., JAROSZYŃSKI, P. *Podstawy retoryki klasycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1998, s. 30-54.

⁴ GRANT, M. *Klasické Grécko*. Bratislava: SLOVART, 2008, s. 294-295.

⁵ KOROLKO, M. *Podręcznik retoryki homiletycznej*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2010, s. 37-38.

⁶ RAKOCY, W. *Retoryczny schemat argumentacji w 1 Kor 1 – 4* [online]. [cit. 10. mája 2019]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/324443995_Retoryczny_schemat_argumentacji_1_Kor_1-4

Gregor Naziánsky (+390) (obidvaja odchádzajú do Atén, aby sa tam štyri až päť rokov učili zasadám rečníctva), **sv. Ambróz** (+397), **sv. Augustín** (+430), **sv. Hieronym** (+420), **sv. Ján Chryzostom** (+407). Zásluhou sv. Augustína môžeme hovoriť o kresťanskej rétorike – *rhetorica christiana*. Bol rétorom, ktorého formovali predovšetkým diela Cicera a Quintiliana. Mal odvahu priniesť do kresťanského ohlasovania ich rétorické poznatky a odporúčania, ale zároveň „vdýchol“ do nich kresťanského ducha. v diele *De doctrina christiana* spája sv. Augustín kresťanské ohlasovanie so zásadami rétoriky. Keď to robil, nemal úmysel poukázať na rétoriku ako na základný vzor kresťanského ohlasovania. Vedel, aké sú medzi nimi rozdiely, preto vzory ohlasovania hľadal vo Svätom písme. Bol však taký geniálny, že pochopil, že nie je dôležité len to, „čo“ sa hovorí, ale aj „ako“ sa hovorí, a že neraz to „ako“ môže škodiť tomu „čo“. a to „ako“ skodifikovala práve staroveká rétorika. Preto pokladal za veľmi dôležité, aby ju kazatelia poznali a rozumne využili. Znalec stredovekej rétoriky J. J. Murphy konštatuje, že sv. Augustínovi sa podarilo „*the marriage of rhetoric and Christianity*“. Prichádza to v čase, keď sa končí doba apologétov, ktorí boli kritickí voči filozofii a manipulatívnej rétorike, a začína sa obdobie nadväzovania dialógu s pohanskou kultúrou – *traditio pagana*.⁷

1.3. Dispozícia

Aristoteles učil, že reč má mať dve základné časti. Rečník má vysvetliť, o čom bude hovoriť, a potom to dokázať.⁸ To malo vplyv na dispozíciu reči. Klasický prejav sa skladal z nasledujúcich častí:

1. Vstup – *exordium*,
2. Predstavenie problému – *narratio*,
3. Členenie – *partitio, divisio* – v niekoľkých bodoch ukázané zásadné stanovisko,
4. Argumentácia – *argumentatio* – najhlavnejšia časť reči:
 - potvrdenie – *confirmatio* – obrana vlastného stanoviska,
 - odmietnutie námietok – *refutatio*,
5. Zakončenie – *conclusio, peroratio*.

Exordium je začiatok reči. Jeho prvý význam spočíva v *captatio benevolentiae*, teda v snahe získať si priazeň poslucháča. Okrem toho musí rečníkovi záležať na tom, aby poslucháč bol pozorný (*attentum parare*) a otvorený (*docilem parare*). Dosahuje sa to ľahšie vtedy, keď rečník hovorí krátko (*brevitas*) a jasne

⁷ RYCZEK, W. De rhetorica christiana św. Augustyna: między filologią, a filozofią. In: *Studia Rhetorica*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2011, s. 212-213.

⁸ ARISTOTELES. *Rétorika*. Martin: Vydavateľstvo THETIS, 2009, s. 217.

(*claritas*), a keď problém, o ktorom rečník hovorí, sa dotýka poslucháča a on ho vníma ako dôležitý (*tua res agitur*). Ovplyvňuje ho aj osobnosť rečníka, jeho pozitívny vzťah k celému auditoriu a priaznivý vplyv na poslucháčov má určité napätie v rečníkovom prejave (*timide ad dicendum*).

Narratio je pokračovaním reči, v ktorej sa predstavia fakty a problémy (*propositio*), a v krátkosti aj rozdelenie reči. *Narratio*, teda rozprávanie alebo vysvetľovanie, má byť jasné (*narratio aperta*), výstižné a stručné (*narratio brevis*), vierohodné, pravdepodobné (*verisimilis, probabilis*).⁹ Aristoteles odporúča správnu mieru, teda povedať len toľko, koľko treba na objasnenie.¹⁰

Argumentatio je najdôležitejšou časťou reči. Spočíva v obhajobe a vysvetlení vlastného stanoviska (*confirmatio*) a vo vyvrátení námietok (*refutatio*). Základným argumentom v rétorike je dôkaz, ktorý má byť logický, pravdivý a uveriteľný. Aristoteles učí, že odkazovacie prostriedky musia byť presvedčivé.¹¹ Svoj význam však dosiahne argument vtedy, ak je aj druhou stranou prijatý ako argument.¹² v rétorike sa za argumenty pokladajú zmyslové znaky (*signa*), deduktívne a logické úsudky (*entymema, argumenta*), príklad (*exemplum*) a autorita (*auctoritas*).¹³

Conclusio je zakončením celej reči. Aristoteles hovorí, že záver sa skladá zo štyroch častí: naklonenie poslucháča a odradenie protivníka, umenšenie alebo zvýšenie niektorých faktov, pôsobenie na city a stručné zopakovanie.¹⁴

Až do Druhého vatikánskeho koncilu mali aj kázne podobnú dispozíciu. Liturgické zmeny, ktoré koncil priniesol, ovplyvnili aj dispozíciu. Prioritnou sa stala homília, ktorá síce rovnako aplikuje aj poznatky z klasickej rétoriky, ale je už viac ovplyvnená novodobou teóriou komunikácie a výsadnejšou pozíciou v liturgii. Jej poslaním nie je na prvom mieste apológia a argumentácia, ale vovedenie do celebriovaných liturgických tajomstiev.

2. SVÄTÝ PAVOL A RÉTORIKA

Sv. Pavol bol synom troch kultúr: hebrejskej, ktorá stála pri jeho ľudskom a duchovnom zrode, s gréckou bol spojený jazykom a s rímskou svojím občianstvom. Boh si ho pripravoval, aby dokázal Krista a jeho učenie preniesť do nového sociálno-kultúrneho horizontu.¹⁵

⁹ KOROLKO, Podręcznik retoryki homiletycznej, s. 52-53.

¹⁰ ARISTOTELES, *Rétorika*, s. 226.

¹¹ ARISTOTELES, *Rétorika*, s. 230.

¹² KLAPETEK, M. *Komunikace, argumentace, rétorika*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 152.

¹³ KOROLKO, Podręcznik retoryki homiletycznej, s. 54.

¹⁴ ARISTOTELES, *Rétorika*, s. 237.

¹⁵ RAVASI, G. *Biblické postavy*. Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 2009, s. 39.

Zoznam použitej literatúry

- ARISTOTELES. *Rétorika*. Martin: Vydavateľstvo THETIS, 2009. ISBN 978-80-970115-1-2.
- AUGUSTÍN. *O kresťanskej náuke. O milosti a slobodnej vôli*. Prešov: Vydavateľstvo PETRA, 2004. ISBN 80-89007-44-9.
- BENEDIKT XVI. *Môj duchovný testament*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0460-2.
- GRANT, Michael. *Klasické Grécko*. Bratislava: SLOVART, 2008. ISBN 978-80-8085-571-0.
- JAROSZYŃSKI, Czesław, JAROSZYŃSKI, Piotr. *Podstawy retoryki klasycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1998. ISBN 83-86851-53-8.
- KOROLKO, Mirosław. *Podręcznik retoryki homiletycznej*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2010. ISBN 83-7221-052-7.
- MÜLLER, Klaus. *Homiletik: Ein Handbuch für kritische Zeiten*. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 1994. ISBN 3-7917-1438-4.
- Nový zákon s komentármi a margináliami Jeruzalemskej Biblie*. Editor a redaktor Ján Ďurica. Bratislava: Vydavateľstvo Dobrá kniha, 2008. ISBN 978-80-7141-625-8.
- ORTKEMPER, Franz-Josef. *První list Korint'anům. Malý stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-385-0.
- O písmenách mnícha Chrabra. In: *Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov*. Zost. Andrej Škoviera. Bratislava: Post Scriptum, 2013. ISBN 978-80-89567-23-2.
- PANUŚ, Kazimierz. *Zarys historii kaznodziejstwa w kościele katolickim*. Kraków: Wydawnictwo m, 1999. ISBN 83-7221-052-7.
- RADL, Walter. *List Galat'anům. Malý stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-414-8.
- RAKOCY, Waldemar. *Retoryczny schemat argumentacji w 1 Kor 1 – 4* [online]. [cit. 10. mája 2019]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/324443995_Retoryczny_schemat_argumentacji_1_Kor_1-4
- RAVASI, Gianfranco. *Biblické postavy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-188-9.
- RYCZEK, Wojciech. De rhetorica christiana św. Augustyna: między filologią, a filozofią. In: *Studia Rhetorica*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2011. ISBN 978-83-7638-065-0.
- URBAŃSKI, Piotr. Kazanie i retoryka. In: *Fenomen kazania*. Kraków: Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego – Redemptoris Missio VI, 1994.

Rhetoric disposition in the First Epistle to the Corinthians*Summary*

The paper proposes a rhetoric analysis of the first four chapters of the First Epistle to the Corinthians. The arrangement of the biblical text follows the principles of text disposition of classical rhetoric. It can be broken down into logical units. This enables the fulfilment of the purpose of a text, be it written or spoken, as well as effective reasoning. The paper addresses the main principles of rhetoric that had influence

on Christian preaching. The aim of the paper is to show, in the backdrop of rhetoric analysis, Paul's storytelling competence, combined with faithfulness to his preaching vocation.

Key-words: *rhetoric – text – disposition – preaching – wisdom*

Prof. ThDr. Marián Šuráb, PhD.
Comenius University in Bratislava
Faculty of Roman Catholic Theology
of Cyril and Methodius
Department of Pastoral Theology

OMEZENÍ ZPOVĚDNÍ FAKULTY

Šimon Polívka

Abstrakt

Omezení zpovědní fakulty je v současnosti výrazně menší, než v dřívější právní úpravě. Pravomoc nositelů biskupského svěcení plyne již nikoli z jejich úřadu, ale z přijatého biskupského svěcení. Kněžím umožňuje zpovědní fakulta udělená místním ordinářem zpovídat všechny věřící na všech místech. Nejpravděpodobnější možnosti omezení zpovědníkových oprávnění je zákaz přijímání či udílení svátostí plynoucí z nápravných trestů. Avšak ani toto omezení zpovědní fakulty není absolutní, protože zákonodárce ve prospěch spásy duší oprávnění zpovědníka doplňuje, popřípadě pozastavuje účinnost nápravných trestů.

Klíčová slova: kanonické právo – svátost smíření – zpovědník – zpovědní fakulta – nápravné tresty

ÚVOD

Pověření zpovídat je nezbytné oprávnění udělené knězi k tomu, aby mohl udělovat svátost smíření. Samo kněžské svěcení k tomu nestačí. Zákonodárce jednoznačně stanoví, že k platnému rozhřešení od hříchů se vyžaduje, aby udělovatel kromě moci z přijatého kněžského svěcení měl pověření vůči věřícím, kterým uděluje rozhřešení (kán. 966 § 1). Biskupové a kněží mají z Božího ustanovení právo svazovat a rozsvazovat (viz Jan 20, 23), to znamená především odpouštět, popřípadě zadržet hříchy. Zpovědník proto musí být ustanoven soudcem nad konkrétními dušemi.

Kodex kanonického práva z roku 1917 užíval k označení oprávnění kněze zpovídat termín jurisdikce (*potestas iurisdictionis*).¹ Současné normy užívají termín fakulta (*facultas*). Poprvé byl tento termín vzhledem k oprávnění zpovídat

¹ CIC 1917, kán. 871-872.

užit již v roce 1974 v *Rituale Romanum*.² Smyslem zavedení tohoto termínu je přesněji označit a odlišit vnitřní svátostné fórum, ve kterém se svátost smíření na rozdíl od jiných projevů jurisdikce odehrává.³ Kněz nezískává pověřením ke zpovídání novou moc. Pověřením ke zpovídání se aktualizuje možnost vykonávat v rámci udílení zpovědi moc, kterou kněz přijal s kněžským svěcením.⁴ Díky tomuto pověření může být moc plynoucí z přijatého svěcení (*potestas odinis*) platně užitá ve prospěch konkrétního penitenta, který žádá o rozhřešení. Bez tohoto oprávnění by zpovědník udílel rozhřešení neplatně.⁵

1. ROZSAH OPRAVNĚNÍ ZPOVÍDAT

1.1. Církevní představení

Papeži a kardinálům je oprávnění zpovídat uděleno samým právem a mohou toto oprávnění užívat bez jakéhokoli omezení ať již s ohledem na konkrétní území nebo na konkrétní osoby (srov. kán. 967 § 1). Papeži nemůže nikdo oprávnění zpovídat odebrat ani omezit za žádných okolností (srov. kán. 1404). Tato skutečnost plyne z podstaty papežského úřadu jakožto nejvyšší autority v církvi. Biskup římské církve, v němž setrvává úřad, který Pán udělil jedině Petrovi, prvnímu z apoštolů, a který přechází na jeho nástupce, je hlavou sboru biskupů, zástupcem Krista a pastýřem celé církve zde na zemi; a proto z důvodu svého nejvyššího úřadu má nejvyšší, plnou, bezprostřední a obecnou řádnou moc v církvi, kterou může vždy svobodně vykonávat (kán. 331). Nikdo jiný takovou moc v církvi nemá a papež nikomu nepodléhá. Tuto moc papež vykonává nad celou církví i nad jednotlivými partikulárními církvemi (kán. 333 § 1). z toho plyne, že pravomoci papeže podléhají všichni věřící a všechny jejich hříchy.⁶

Pouze pro úplnost doplníme, že zcela teoreticky by podle ustanovení práva mohl i papež zpovídat neplatně, a to v případě rozhřešení spoluviníka v hříchu proti čistotě (kán. 977). Takové rozhřešení je vždy neplatné, kromě případu nebezpečí smrti penitenta. Avšak vzhledem k tomu, že papež je volen z kolegia kardinálů⁷ a za kardinály jsou jmenováni muži alespoň s kněžským svěcením,

² *Rituale Romanum. Ordo peanitentiae*. Řím: Typis Polyglottis Vaticanis, 1974, čl. 9, s. 16.

³ TRETERA, R. J., HORÁK, Z. *Církevní právo*. Praha 2016, s. 229.

⁴ DUDA, J. Spovědní fakulta. In: *Tribunál* 1/2003, s. 7.

⁵ KRUKOWSKI, J. Szafarz sakramentu pokuty. In: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, Tom III/2, Poznań 2010, s. 151.

⁶ PASTUSZKO, M. Uprawnienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania (kanony 966-975 i kan. 144 §§1-2). In: *Prawo kanoniczne* 37 (1994) č. 3-4, s. 204.

⁷ JAN PAVEL II, Konstituce Universi Dominici gregis, čl. 33. In: *AAS* 88 (1996), s. 321.

vynikající naukou, mravy, zbožností a moudrostí v jednání (kán. 351 § 1), je zřejmé, že tato možnost je otázkou čistě akademickou.

Také kardinálům náleží oprávnění zpovídat bez jakýchkoli právních omezení.⁸ Rozsah jejich zpovědní fakulty plyne z toho, že jsou členy kardinálského kolegia. v případě, že by kardinál byl zbaven své kardinálské hodnosti nebo se jí zřekl, ztrácel by tím samým také svoje oprávnění zpovídat spojené s kardinálskou hodností. Jednalo-li by se o kardinála nositele biskupského svěcení, byl by nadále oprávněn zpovídat kdekoli všechny věřící z titulu biskupského svěcení, ovšem již s tou výhradou, že místní ordinář mu může ve zvláštním případě v užití tohoto oprávnění zabránit (kán. 967 § 1). Jednalo-li by však se o kardinála, který je nositelem pouze kněžského svěcení, který by byl zbaven kardinálské hodnosti nebo se jí zřekl, ztratil by tím oprávnění zpovídat. Pokud by mu nebyl svěřen úřad, ze kterého plyne pověření zpovídat, musel by mu zpovědní fakultu udělit místní ordinář jeho inkardinace nebo místa pobytu, popřípadě vyšší řeholní představený, jednalo-li by se o řeholníka. Kardinál mající pouze kněžské svěcení také nemůže při udílení zpovědi prominout nápravné tresty *latae sententiae* nevyhrazené Apoštolskému stolci a dosud úředně neprohlášené.⁹ Toto oprávnění totiž plyne z přijetí biskupského svěcení a nikoli z kardinálské hodnosti.

Kardinálům by mohl omezit zpovědní fakultu papež (srov. kán. 1405 § 1 2°). Takovéto omezení zpovědní fakulty by mohlo nastat jedině v důsledku nějakého provinění. Avšak v tomto případě by se muselo jednat o tak vážnou záležitost, že tato možnost omezení zpovědní fakulty kardinálům zůstává nejspíše pouze na teoretické rovině (srov. kán. 351 § 1).

Stejně jako kardinálům, tak také biskupům je udělena zpovědní fakulta samým právem bez ohledu na úřad, který zastávají. To je zásadní změna, kterou zákonodárce zakotvil v nové úpravě, protože podle dřívějšího ustanovení mohl biskup zpovídat pouze na území své diecéze. Na jiném území směl biskup udílet svátost smíření pouze sobě podřízeným (kán. 881 § 2 CIC 1917). Oprávnění zpovídat platně a dovoleně na celém světě udělil biskupům již papež Pavel VI.¹⁰ Biskupové tedy mohou na základě přijatého biskupského svěcení platně a dovoleně zpovídat všechny věřící na celém světě. Ovšem zde již zákonodárce stanoví, že ve zvláštních případech může diecézní biskup na svém území jinému biskupovi zakázat zpovídat (kán. 967 § 1). Vzhledem k tomu, že biskup má oprávnění zpovídat udělené samým právem, nepůsobil by případný zákaz ze strany diecézního biskupa neplatnost, nýbrž pouze nedovolenost udělené svátosti.¹¹ Místní

⁸ RINCÓN-PÉREZ, T. De sacramento paenitentiae. In: *Kodex prawa kanonicznego, komentarz*. Kraków, 2011, s. 730.

⁹ STOKŁOSA, M. Uwolnienie penitentów z kar kościelnych w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. In: *Sympozjum* 20 (2016) 2, s. 103.

¹⁰ PAVEL VI, Motu proprio Pastorale munus. In: *AAS* 55 (1964), s. 5-12.

¹¹ KRUKOWSKI, J. Szafarz sakramentu pokuty. In: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*,

ordinář, který není diecézním biskupem (například generální vikář) není oprávněn zakázat některému biskupovi zpovídat na území, kde je ordinářem. Mohl by tak učinit jedině ze zvláštního pověření uděleného diecézním biskupem.¹²

Také představení řeholních společností a představení společností apoštolského života mají samým právem udělené oprávnění zpovídat, avšak pouze své podřízené a všechny, kteří ve dne v noci přebývají v jejich řeholních domech. To se však týká pouze těch řeholních společností a společností apoštolského života, které jsou klerické a papežského práva, jestliže podle norem stanov mají tito představení výkonnou moc (kán. 968 § 2) a jsou v postavení ordináře (srov. kán. 134 § 1).¹³

Rektor semináře zastává pro všechny, kdo jsou v semináři, úřad faráře, s výjimkou záležitostí manželských (kán. 262). z toho plyne, že pro alumny a zaměstnance semináře je rektorovi samým právem z titulu jeho úřadu uděleno oprávnění zpovídat.¹⁴ Toto oprávnění rektora semináře je omezeno ustanovením kánonu 985. Rektor semináře neuděluje svátost smíření svěřencům, kteří pobývají v témže domě, pokud svěřenci ve zvláštních případech o to sami nepožádají. Důvodem je ochrana vnitřního fóra. Zákonodárce tímto ustanovením velice důsledně chrání jak představené tak alumny. Představený by mohl být vystaven pochybnostem, zda ve svém vnějším rozhodování nebral třeba jen nepřímou v úvahu znalosti ze zpovědi, a tak by se svoboda jeho rozhodování stávala omezenější. z druhé strany toto ustanovení chrání alumny před pochybnostmi ohledně nedotknutelnosti svátosti smíření, když ten, kdo o nich rozhoduje, je nesmí zpovídat.¹⁵ Avšak toto ustanovení nepůsobí neplatnost uděleného rozřehření. Pro dovolenost je ovšem nezbytná přítomnost dvou předpokladů:

- Musí se jednat pouze o jednotlivé případy. Rektor tedy nesmí být stálým alumnovým zpovědníkem.
- Alumnus musí o zpověď požádat sám od sebe. Nesmí k tomu být jakýmkoli způsobem a jakoukoli osobou podněcován nebo vybízen.¹⁶

1.2. Nositelé kněžského svěcení

Tom III/2, Poznań 2010, s. 152.

¹² SYRYJCZYK, J. Kompetencje wikariusza generalnego. In: J. KRUKOWSKI, K. WAR-CHAŁOWSKI ed. *Struktura i zadania kurii diecezjalnej*. Warszawa, 2003, s. 61

¹³ RINCÓN-PÉREZ, De sacramento paenitentiae, s. 729-730.

¹⁴ PASTUSZKO, Uprawnienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania, s. 211.

¹⁵ PASTUSZKO, M. Obowiązki szafarza sakramentu pokuty i pojednania. In: *Prawo kanoniczne* 39 (1996) 1-2, s. 50.

¹⁶ ALTHAUS, R. Beichtgeheimnis. In: *Münstericher Kommentar zum CIC*. Essen, 1984, 985/3.

Zatímco představeným církve je oprávnění zpovídat uděleno samým právem z titulu jejich biskupského svěcení nebo úřadu, nositelům kněžského svěcení oprávnění zpovídat samým právem uděleno není. Moc plynoucí ze svěcení v kněžském stupni má spíše charakter podmínky *sine qua non*, která sama k platnému udělení svátosti smíření nestačí. Kněz musí být vybaven mocí řídicí.¹⁷

Kněz může získat oprávnění zpovídat z ustanovení práva, nebo na základě svěřeného úřadu, popřípadě zvláštním udělením ze strany místního ordináře. Zpovědní fakulta bývá kněžím nejčastěji udělována v plném rozsahu, to znamená bez jakéhokoli omezení ať s ohledem na místo nebo na věřící. Toto pověření je oprávněn udělit pouze místní ordinář (kán. 969 § 1). To znamená, že knězi, který toto pověření obdržel, není zpovědní fakulta nijak omezena. Kněz může díky tomuto pověření zpovídat na kterémkoli místě a kterékoli věřící, včetně věřících jiných církví *sui iuris* (kán. 991).

2. OMEZENÍ PRAVOMOCÍ ZPOVĚDNÍKA

Jakkoli je běžné, že kněžím podle ustanovení aktuálně platného Kodexu kano-nického práva je uděleno pověření zpovídat všechny věřící na všech místech, zákonodárce počítá s možností, že konkrétnímu knězi může být toto pověření omezeno. Omezení může být stanoveno samým právem, popřípadě je může stanovit ordinář. Omezení může být časové, územní nebo personální. Omezení zpovědníkových pravomocí také plyne z ustanovení trestního práva. Je důležité zdůraznit, že kněz, jemuž bylo oprávnění zpovídat jakýmkoli způsobem omezeno, zpovídat v takovém případě neplatně.¹⁸

2.1. Časové omezení

Príslušný představený, který je oprávněn udělit knězi pověření zpovídat, může toto pověření udělit na dobu určitou (kán. 972). To znamená, že knězi je umožněno platně zpovídat všechny věřící na všech místech, avšak pouze po takto stanovenou dobu. Po uplynutí tohoto období, nebylo-li stanoveno jinak, kněz oprávnění zpovídat ztrácí. Rozhodnutí o tom, na jak dlouhé období bude zpovědní fakulta knězi udělena, náleží tomu, kdo toto pověření uděluje. Avšak jakékoli omezení pověření zpovídat ze strany toho, kdo je uděluje, se může uskutečnit pouze ze závažného důvodu (srov. kán. 974 § 1).¹⁹ Nejpravděpodobnějším

¹⁷ HRDINA, A. I. *Kanonické právo*. Plzeň, 2011, s. 227.

¹⁸ PASTUSZKO, *Uprawienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania*, s. 202.

¹⁹ PASTUSZKO, *Uprawienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania*, s. 227.

důvodem časového omezení zpovědní fakulty bude vykonání zkoušky ve smyslu kánonu 970. To znamená, že kněz (například farní vikář) získá oprávnění zpovídat na dobu určitou, na jejímž konci bude ordinářem stanovená zkouška. v případě, že by kněz zkoušku nesložil, zpovědní fakulta mu bude odebrána, respektive nebude obnovena.²⁰

Časové omezení se týká také situace, kdy je knězi uděleno oprávnění zpovídat na základě úřadu, který zastává. z důvodu úřadu má pověření k udělení svátosti smíření pro své území místní ordinář, kanovník penitenciář, rovněž farář a jiní, kteří jsou na místě faráře (kán. 968 § 1). Místním ordinářem je na prvním místě diecézní biskup. Jemu přísluší ve svěřené diecézi veškerá řádná, vlastní a bezprostřední moc, kterou vyžaduje výkon jeho pastýřského úřadu, s výjimkou případů, které právo nebo rozhodnutí papeže vyhrazuje buď nejvyššímu, nebo jinému církevnímu představenému (kán. 381 § 1). Vzhledem k omezení pověření zpovídat se zde však nebude jednat ani o diecézního biskupa, ani o jiné biskupy v úřadu místního ordináře, protože ti mají oprávnění zpovídat všechny věřící po celém světě udělené samým právem z titulu přijatého biskupského svěcení (viz kán. 967 § 1). Případné omezení pověření zpovídat na dobu spravování úřadu se proto týká nositele pouze kněžského svěcení, který zastává úřad místního ordináře (např. administrátor diecéze, generální vikář, biskupský vikář).²¹ Platnost pověření zpovídat plynoucí z úřadu, který konkrétní osoba zastává, končí v okamžiku ztráty tohoto úřadu, ať již došlo k pozbytí úřadu z jakéhokoli důvodu. v případě, že by kněz neměl udělené trvalé oprávnění udělení svatě zpovědi, ztratil by s úřadem i oprávnění zpovídat. v praxi se časové omezení bude týkat nejspíše pouze specifických oprávnění plynoucích z úřadu místního ordináře a kanovníka penitenciáře, protože kněží zastávající uvedené úřady budou mít zpovědní fakultu udělenou místním ordinářem, tedy k trvalému udělení všem věřícím.

Specifickým oprávněním je možnost prominutí trestů. Ordinář může promítnout tresty jak pro obor vnější, tak vnitřní svátostný. Kanovník penitenciář jak katedrálního, tak kolegiálního kostela má ze svého úřadu řádné pověření, které však nemůže dále delegovat, totiž: zbavovat v oboru svátosti smíření nápravných trestů nastupujících bez rozhodnutí představeného, úředně nezjištěných, nevyhrazených Apoštolskému stolci, a to diecézány i mimo území diecéze, a také ty, kdo nejsou diecézány (kán. 508 § 1). Časové omezení na dobu zastávání úřadu se týká tohoto pověření, nikoli možnosti udělovat rozhřešení v běžných případech.²²

²⁰ KRUKOWSKI, *Szafarz sakramentu pokuty*, s. 156.

²¹ Kán. 134 § 1, kán. 368

²² STOKŁOSA, *Uwolnienie penitentów z kar kościelnych w zakresie wewnętrznym sakramentalnym*, s. 107.

církve konat kněžskou službu Ježíše Krista, ve které se uskutečňuje oslava Boží a spása člověka (srov. kán. 834).⁷⁶ Spravedlivý důvod, na jehož základě může penitent žádat o udělení svátosti, je třeba chápat vzhledem k právu věřících na svátosti široce. Stačí, když věřící žádá v dobré víře, což kněz nemusí zjišťovat. Věřící mohou žádat i tehdy, kdy je jim existence trestu známa.⁷⁷ Zákonodárce klade v tomto případě právo věřících na přijímání svátostí nad zachování církevní kázně, k čemuž mají sloužit právě zákazy spojené s upadnutím do nápravného trestu (srov. kán. 1317).⁷⁸ Motivem této žádosti však musí být opravdová potřeba věřících a nikoli například snaha poskytnout knězi záminku, aby se nemusel podřizovat zákazu vyplývajícímu z nápravného trestu.⁷⁹ Pokud by věřící nevěděli, že kněz nesmí vykonávat svoji službu, postačuje k pozastavení trestů například skutečnost, že lidé přišli na pravidelnou mši svatou nebo stojí u zpovědnice a čekají, aby mohli přistoupit ke svátosti smíření.⁸⁰

Avšak neexistuje spravedlivý důvod, který by mimo nebezpečí smrti opravňoval věřící žádat o udělení svátosti kněze, který upadl do trestu *suspense latae sententiae* z důvodu uzavření neplatného manželství, i když pouze civilního (kán. 1394 § 1), a to také v případě, že by trest nebyl později úředně prohlášen.⁸¹ Důvodem je iregularita, do které kněz uzavřením manželství upadl a která mu brání ve vykonávání moci ze svěcení (viz kán. 1041 a 1044).

Stejně jako u penitenta zákaz přijímání svátostí, tak také u kněze zákaz jejich udělování se pozastavuje zcela nebo zčásti v případě nebezpečí vážného pohoršení nebo ztráty dobré pověsti (kán. 1352 § 2). Příkladem může být kněz, který by odmítáním sloužení mše svaté z důvodu upadnutí do nápravného trestu uvedl věřící do závažného pohoršení, popřípadě by se octl v nebezpečí ztráty dobré pověsti.⁸² Také zde platí dva nezbytné předpoklady pro tuto možnost pozastavení nápravného trestu. Trest nesmí být úředně prohlášen a nesmí být obecně znám v místě, kde se viník nachází.

⁷⁶ KRUKOWSKI, J. Wierni chrześcijananie. In: *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*. Tom II/1. Poznań, 2005, s. 30.

⁷⁷ ARIAS, Sankcje w Kościele, s. 1005.

⁷⁸ SYRYJCZYK, Sankcje w Kościele. Część ogólna, s. 234.

⁷⁹ LÜDICKE, Strafrecht, s. 1335/3.

⁸⁰ SYRYJCZYK, Sankcje w Kościele. Część ogólna, s. 234-235.

⁸¹ PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ. Deklarace Atteso che in qualche nazione. In: *AAS* 90 (1998), s. 63-64.

⁸² LÜDICKE, Strafrecht, s. 1335/3.

ZÁVĚR

Omezení pověření zpovídat podle aktuálně platných kanonických norem je výrazně menší než v dřívější legislativě. Pravomoc nositelů biskupského svěcení plyne již nikoli z jejich úřadu, nýbrž z přijatého biskupského svěcení, a proto mohou biskupové tím samým zpovídat všechny věřící na celém světě. Zásadní změna v oprávnění zpovídat nastala také u kněží. Současná právní úprava již nezná omezení oprávnění zpovídat pouze na určitá místa nebo vzhledem k určitým skupinám věřících. Nejpravděpodobnějším omezením zpovědníkových oprávnění bude proto zákaz přijímání či udílení svátostí plynoucí z nápravných trestů. Avšak i v tomto případě není omezení pověření zpovídat absolutní. Zákonodárce dle zásady *salus animarum suprema lex* doplňuje oprávnění zpovědníka, nebo pozastavuje účinnost nápravných trestů vždy, když je to nezbytné pro duchovní dobro věřících.

Zoznam použitej literatury

Prameny

CODEX IURIS CANONICI Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Pape XV auctoritate promulgatus. Typis Polyglottis Vaticanis 1917. In: *Acta Apostolicae Saedis* 9 (1917), pars II, s. 1-593.

CODEX IURIS CANONICI auctoritatae Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25 I 1983. In: *Acta Apostolicae Saedis* 75 (1983). *Kodex kanonického práva, český překlad schválený Českou biskupskou konferencí*. Praha, 1994.

JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce Universi Dominici gregis. In: *Acta Apostolicae Saedis* 88 (1996), s. 305-343.

PAVEL VI. Motu proprio Pastorale munus. In: *Acta Apostolicae Saedis* 55 (1964), s. 5-12.

PAPEŽ FRANTIŠEK. Apoštolský list Misericordia et misera. In: *Acta Apostolicae Saedis* 108 (2016), s. 1311-1317.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. Decreto generale circa il delittodi attentata ordinazione sacra di una donna. In: *Enchiridion Vaticanum* 24 (2007), s. 1249-1250.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis. In: *Acta Apostolicae Saedis* 102 (2010), s. 419-434.

KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY. Dekret Dum canonicarum. In: *Acta Apostolicae Saedis* 63 (1971), s. 318-319.

APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIE. Dekret Ut facilius. In: *Acta Apostolicae Saedis* 33 (1941), s. 73.

KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU a SVÁTOSTI. *Ordo paenitentiae*. Roma, 1974.

ČESKÁ LITURGICKÁ KOMISE. *Obřady pokání*. Praha, 1982.

Sekundární literatura

- AKUBIAK, T. Upoważnienie do słuchania spowiedzi według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. In: *Warszawskie Studia Teologiczne* 25 (2012) 2, s. 35-56.
- ALTHAUS, R. Das Sakrament der Busse. In: *Münstericher Kommentar zum Codex iuris canonici*. Essen, 1984.
- ARIAS, J. Sankceje v kościele. In: *Kodex prawa kanonicznego, komentarz*. Kraków, 2011.
- DE PAOLIS, V. De delictis contra sanctitatem sacramenti Paenitentiae. In: *Periodica* 79 (1990), s. 177-218.
- DUDA, J. Spovedná fakulta. In: *Tribunál* 2 (2003) 1, s.7.
- FOLTÝNOVSKÝ, J. *Duchovní správa*. Olomouc: [s.n.], 1936.
- GÓRALSKI, W. Uwalnianie od kar w świetle nowego Kodeksu prawa kanonicznego. In: *Studia Płockie* 13 (1985), s. 52-59.
- HRDINA, I. A. Kanonické právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čenek, 2011.
- KRUKOWSKI, J. Sakrament pokuty. In: *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego*. Tom III/2. Poznań: Pallottinum, 2011.
- LÜDICKE, K. Strafrecht. In: *Münsterischer Kommentar zum Codex iuris canonici*. Essen, 1984.
- NOWICKA, U. Uprawnienia szafarza sakramentu pokuty i pojednania przy spowiedzi wiernego innego obrządku. In: *Seminarze*, 30 (2011), s. 51-63.
- PASTUSZKO, M. Posługa szafarza sakramentu pokuty i pojednania w szczególnych okolicznościach: (kanony: 976, 977 i 982). In: *Prawo kanoniczne* 38 (1995) 1-2, s. 27-70.
- PASTUSZKO, M. Uprawnienie do sprawowania sakramentu pokuty i pojednania (kanony 966-975 i kan. 144 §§1-2). In: *Prawo kanoniczne* 37 (1994) 3-4, s. 191-245.
- RINCÓN-PÉREZ, T. Sakrament pokuty. In: *Kodex prawa kanonicznego, komentarz*. Kraków: LEX, 2011.
- STOKŁOSA, M. Uwolnienie penitentów z kar kościelnych w zakresie wewnętrznym sakramentalnym. In: *Symposium* 20 (2016) 2, s. 97-120.
- SYRYJCZYK, J. *Kanoniczne prawo karne, część szczególna*. Warszawa, 2003.
- SYRYJCZYK, J. *Sankcje w Kościele*. Warszawa, 2008.
- TRETERA, J. R., HORÁK, Z. *Církevní právo*. Praha, 2016.
- ZUBERT, B. W. Spowiedź zakonników i zakonnice w świetle decretu Dum canicularum. In: *Roczniki teologiczno-kanoniczne* 22 (1975), č. 5, s. 41-53.

The conferring of confessional faculty*Abstract*

The conferring of confessional faculty is much less limited nowadays than in the older legal basis. The mandate of those who are consecrated bishops has its source not in their office but in the consecration they have received. Priests are allowed, thanks to the faculty granted by the local ordinary, to confess any believers at any place.

The most probable possibility of the limitation of confessor's mandate is the ban of receiving or administering the sacrament of penance due to censures. But even this limitation of confessional faculty is not absolute, as the lawgiver amends confessor's mandate with regards to the salvation of souls and even suspends the effectiveness of censures.

Key-words: canon law – sacrament of penance – confessor – confessional faculty – censures

ICLic. Mgr. et Mgr. Šimon Polívka
Diocesan court of the Diocese Litoměřice
Kostelní nám. 158/4
431 91 Vejprty

KONANIE O ZÁZRAKoch V KANONIZAČNÝCH PROCESOCH. NÁČRT PROBLEMATIKY S OHĽADOM NA KAUZY PREBIEHAJÚCE V SLOVENSKÝCH DIECÉZACH¹

Veronika Pétiová

Abstrakt

Konanie o zázraku je nevyhnutnou súčasťou procesov blahorečenia vyznávačov a tých, ktorí obetovali svoj život z lásky. Taktiež je vyžadované pri všetkých procesoch kanonizácie. A práve konanie o zázraku je niekedy dôvodom, prečo mnohé kanonizačné procesy trvajú dlhé roky, resp. nikdy neprídu do úspešného konca. Aj z tohto dôvodu sa v Cirkvi na Slovensku stretávame v poslednom období takmer výlučne s blahorečeniami mučeníkov. V tomto článku sme rozpracovali celú procedúru konania o zázraku s dôrazom na jej prvú fázu, ktorá prebieha v diecéze, kde sa zázrak udial a v jeho druhej časti sme uviedli niekoľko príkladov zázrakov, ktoré boli súčasťou kanonizačných procesov.

Kľúčové slová: konanie o zázrakoch – kanonizačné procesy – zázrak – blahorečenie – svätorečenie

ÚVOD

Pri bližšom pohľade na beatifikačné procesy, ktorých diecézne fázy prebiehali na Slovensku v posledných desaťročiach, si môžeme všimnúť absolútnu prevahu mučeníkov. Taktiež žiaden Slováč alebo Slovenka neboli vyhlásení za svätého alebo svätú v období aktuálne platného kanonizačného práva, teda od roku 1983. Prečo je to tak? Jednou z možností interpretácie tejto skutočnosti je fakt, že pri beatifikácii mučeníka sa nevyžaduje uznanie zázraku, zázrak je však potrebný pri beatifikácii vyznávačov, tých, ktorí obetovali svoj život z lásky a pri

¹ Článok bol realizovaný v rámci grantu pre doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov Univerzity Komenského UK/305/2019

kanonizáciách. Je kanonické uznanie zázraku na príhovor Božieho služobníka, resp. blahoslaveného, dôvodom, prečo sa na Slovensku nevedú kanonizačné procesy blahoslavených mučeníkov, poprípade, prečo nie sú úspešne ukončené beatifikačné procesy vyznávačov a tých, ktorí obetovali svoj život z lásky?

V prvej časti tohto článku je analyzovaná procedúra konania o zázraku podľa aktuálne platnej legislatívy kanonizačného práva. Rozlíšime v nej, čo môže byť uznané ako zázrak v kanonizačnom procese a čo nie. Postupne prejdeme celým priebehom konania o zázraku, tak ako ho vyžaduje aktuálna právna úprava. V druhej časti na základe niektorých už uskutočnených konaní o zázrakoch pri kanonizačných procesoch poukážeme na eventuálne možnosti konaní s ohľadom na procesy prebiehajúce na Slovensku.

1. PROCEDÚRA KONANIA O ZÁZRAKU

Zázrak vyžadovaný pre kanonizačný proces je definovaný ako: skutočnosť, ktorá buď absolútne prekonáva zákony prírody (napríklad obnovenie funkcie úplne znekrotizovaného orgánu) alebo ich prekonáva spôsobom, akým sa deje (napríklad okamžité uzdravenie alebo veľmi rýchle vyliečenie z choroby, ktorá zvyčajne vyžaduje dlhé obdobie rekonvalescencie).² Základným kritériom skutočnosti, či ide o zázrak alebo nie, je jeho vedecké zdôvodnenie. Môžu byť zázrakmi iba tie skutočnosti, ktoré sú vedecky nevysvetliteľné.³ Kongregácia neprijíma na skúmanie zázraky morálne, ako sú mimoriadne obrátenia, výnimočné odstránenie zlozvykov, ukončenie užívania narkotík, alkoholu, rôznych negatívnych návykov... Je potrebné brať do úvahy jedine udalosti nadprirodzené vo fyzickom poriadku, uzdravenia, ktoré sú preskúmateľné z hľadiska medicínskeho alebo nadprirodzené udalosti vo svete prírody, ktoré sa nijako nedajú vysvetliť pomocou prírodných zákonov.⁴ v praxi kanonizačných procesov sa najčastejšie môžeme stretnúť s uzdraveniami.

Podľa svätého Tomáša Akvinského pravé zázraky nemôžu byť odinakadiaľ, iba z Božej moci, a demonštrujú svätosť osoby, na ktorej príhovor sa konajú.⁵ Potvrzuje to aj Benedikt XIV., ktorý prízvukuje, že zázraky sú dielom oslávenej

² GUTIÉRREZ, J. L. Le cause di beatificazione e di canonizzazione. In: *Il diritto nel mistero della Chiesa IV. Prassi amministrativa e procedure speciali*. Città del Vaticano: Lateran University Press, 2014, s. 458.

³ AMATO, A. *Santi e Beati. Come procede la Chiesa?* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2016, s. 30.

⁴ MISZTAL, H. *Kanonizační právo podle zákonodárství Jána Pavla II.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 272.

⁵ Summa Theologica, II/II q. 178, čl. 2.

Cirkvi, nie putujúcej, ich pôvodcom je iba Boh, avšak Božie konanie sa môže udiť na príhovor niekoho.⁶

Podľa apoštolskej konštitúcie *Divinus Perfectionis Magister* konanie o zázrakoch musí byť vedené odlišne od konania o čnostiach, obeť života z lásky alebo o mučeníctve Božieho služobníka.⁷ Pre kanonizačný proces je dôležitý čas, kedy sa zázrak na príhovor Božieho služobníka alebo blahoslaveného stal. Jednoznačne nemôže ísť o zázrak, ktorý sa uskutočnil za života kandidáta.⁸ v kanonizačných procesoch majú svoje miesto aj zázraky uskutočnené za života Božieho služobníka, ale pre konanie o zázraku nestačia. Zázrak je vnímaný ako potvrdenie z neba, že kandidát spočíva v stave nebeskej blaženosti. Pri procesoch blahorečenia nie je aktuálne vyžadovaný zázrak, iba v prípade mučeníkov. v procesoch blahorečenia vyznávačov a tých, ktorí obetovali svoj život z lásky, je vyžadovaný jeden kánonicky uznaný zázrak. v prípade svätorečenia sa teda konanie o zázraku koná vo všetkých procesoch, teda aj v prípade mučeníkov, a zázrak uznaný pre svätorečenie sa musí uskutočniť až v období po blahorečení.⁹

Zvyčajne je v procese prijatý zázrak, ktorý sa udiť na príhovor jedného Božieho služobníka alebo služobnice. v posledných rokoch boli Kongregáciou pre kauzy svätých preskúmané aj zázraky, ktoré sa udiali na príhovor viacerých Božích služobníkov, napríklad v procese blahoslavených Františka a Hyacinty, ktorým sa zjavila Panna Mária vo Fatime, alebo v procese blahorečenia, dnes už svätých, manželov Martinových, rodičov sv. Terézie z Lisieux. Okrem toho je možné prijať v procese kanonizácie zázrak, ktorý sa udiť na príhovor skupiny blahoslavených mučeníkov, ak boli vzývaní spoločne.¹⁰

Obvykle si pred začiatkom celého konania postulátor vyžiada predbežné stanovisko nestranného znalca, zväčša lekára, ak ide o medicínsky zázrak, a taktiež stanovisko teológa.¹¹ Tento postup sa dodržiava najmä kvôli tomu, aby sa predišlo konaniu o zázraku, ktoré by skončilo neúspechom a zázrak by nebol uznaný. Tu ešte *de facto* neprebíha konanie o zázraku, ale ide o krok, ktorý celému konaniu predchádza. z hľadiska kánonického práva ho môžeme prirovnať k predsúdny m konzultáciám v procesoch preskúmania nulity manželstva. Zmysel tohto „predsúdného skúmania“ je najmä v eliminácii finančných strát,

⁶ BENEDIKT XIV. *La beatificazione dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione*, IV/1., 2, 1. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2018, s. 60.

⁷ JÁN PAVOL II. Apoštolská konštitúcia *Divinus Perfectionis Magister*. I. 2, 5 In: *AAS* 75 (1983), s. 349-55

⁸ BENEDIKT XIV., *La beatificazione dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati*, s. 170.

⁹ THUNDUPARAMPIL, CH. *The Role of Miracle in the Process of Canonization. a Study on the Current Legislation*. Bangalore: Dharmaram, 2003, s. 329, 333.

¹⁰ GUTIÉRREZ, *Le cause di beatificazione e di canonizzazione*, s. 470.

¹¹ THUNDUPARAMPIL, *The Role of Miracle in the Process of Canonization*, s. 335.

ktoré by aktor musel na neúspešné konanie vynaložiť. Ak je teda predbežné stanovisko kladné, postulátor¹² zozbiera všetky písomné dôkazy o zázraku. v prípadoch preskúmania uzdravení je dôležité dbať najmä na lekárske správy, výsledky vyšetrení, ale aj na röntgenové snímky, záznamy z magnetických rezonancií, CT vyšetrení atď. v tejto fáze konania je dôležité, aby postulátor získal naozaj kompletnú dokumentáciu pri zachovaní všetkých noriem ochrany osobných údajov vyžadovaných civilným právom. Zozbierané písomné dôkazy spolu s krátkou správou o preskúmanom zázraku, zoznamom svedkov navrhovaných na vypočutie a so žiadosťou o začatie konania o zázraku¹³ doručí kompetentnému biskupovi, v tomto prípade ide o biskupa, na ktorého teritóriu sa preskúmaný zázrak udiť, často teda býva odlišný od kompetentného biskupa kanonizačného procesu.¹⁴

Následne si kompetentný biskup vyžiada stanovisko jedného alebo dvoch znalcov – lekárov alebo iných odborníkov, ktorých úlohou je preskúmať, či daný zázrak, teda najčastejšie uzdravenie, je možné vedecky vysvetliť, resp. zdôvodniť.¹⁵ Ak sa biskup rozhodne konanie o zázraku začať, vymenuje členov tribunálu. Na začatie konania o zázraku nie je potrebné vyžiadať si *nilhil obstat* Kongregácie pre kauzy svätých, ani konzultáciu od iných biskupov.¹⁶

Ak je preskúmaným zázrakom uzdravenie a uzdravený už zomrel, je potrebné do procesu pridať jeho úmrtný list a preskúmať, čo bolo príčinou jeho smrti a či jeho smrť nie je zapríčinená chorobou, z ktorej bol zázračne uzdravený. Ak žije, je potrebné, aby sa podrobil lekárske vyšetreniam a znaleckému skúmaniu. Taktiež, ak je to možné, treba v procese vypočuť lekárov, ktorí ho v čase choroby ošetrovali.¹⁷ Celé skúmanie o uzdravení sa vedie v troch smeroch. Preskúma sa choroba, na ktorú uzdravený trpel, skutočnosť, v akom bola štádiu, akú liečbu podstúpil, aké boli prognózy na uzdravenie, či existovali možnosti ďalšej liečby. Následne sa skúma samotné uzdravenie, ako prebiehalo,

¹² Pokiaľ sa konanie o zázraku vedie v čase, keď konanie o čnostiach alebo obeť života z lásky sa nachádza v diecéznej fáze, nie je problém, aby postulátor plnil svoju úlohu aj v konaní o zázraku. Avšak ak je konanie už v rímskej fáze, je pre postulátora často náročné sklbiť tieto dve konania, keďže pre rímsku fázu je určený iný postulátor ako pre diecéznu. z tohto dôvodu zvyčajne menuje postulátor pre rímsku fázu vicepostulátora, ktorý má na starosti konanie o zázraku.

¹³ BENEDIKT XVI. *Sanctorum Mater*. In: *AAS* 99 (2003), s. 465-510; GLAVE, B. *L'attuale procedura nelle cause dei Santi*. Roma: PUST, 1993, s. 127.

¹⁴ KONGREGÁCIA PRE KAUKZY SVÄTÝCH. *Norme servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum*. In: *AAS* 75(1983), s. 396-403; BENEDIKT XVI., *Sanctorum Mater*, čl. 21 § 2.

¹⁵ KONGREGÁCIA PRE KAUKZY SVÄTÝCH, *Norme servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum*, čl. 33/a.

¹⁶ GUTIÉRREZ, *Le cause di beatificazione e di canonizzazione*, s. 470.

¹⁷ GUTIÉRREZ, *Le cause di beatificazione e di canonizzazione*, s. 471.

úplne zmizla. Diecézna fáza konania o zázraku bola začatá v roku 2003, avšak až v roku 2013 vydal pápež František dekrét potvrdzujúci zázrak.³⁵

Konanie o zázraku je dôležitou, aj keď dišpenzovateľnou súčasťou kanonizačných procesov. v procesoch, v ktorých by diecézna fáza prebiehala na území slovenských diecéz, je nepravdepodobné, že by bol udelený dišpenz od konania o zázraku. Preto, ak bude vôľa, aby aj z našej krajiny pochádzali svätci, resp. blahoslavení vyznávači, a tí, čo obetovali svoj život z lásky, je potrebné venovať pozornosť aj zázrakom v kanonizačných procesoch. Primárne je dôležité rozširovať medzi veriacimi povest' o svätosti kandidátov a pozývať ich k tomu, aby v náročných situáciách, ako sú napríklad ťažké ochorenia, prosili o pomoc a príhovor aj tých, ktorí zomreli v povesti svätosti, ale nie sú Cirkvou ešte oficiálne vyhlásení za blahoslavených, alebo tiež, aby sa utiekali k blahoslaveným, ktorí sú im blízki, s prosbou o príhovor pre ich prípadné svätorečenie. Zázraky potrebné pre kanonizáciu sa dejú na príhovor, a tak je potrebné vnímať aj Kristove slová: „Proste a dostanete!“ (Mt 7, 7).

ZÁVER

Ak sa už zázraky udejú, bude dôležité pozorne viesť konanie o nich, najmä v diecéznej fáze, s dôrazom na zozbieranie všetkej dokumentácie a na vypočúvanie navrhnutých svedkov, ktorí budú môcť vypovedať o uskutočnení zázraku, ako aj o tom, akým spôsobom bol vzývaný Boží služobník či služobnica, resp. blahoslavený. Pri vypočúvaní svedkov bude tiež potrebné dbať na skutočnosť nezačínať konanie príliš vzdialene od uzdravenia, aby bolo ešte možné vypočúvať okulárnych svedkov. Veríme, že aj tento článok môže byť impulzom pre našu krajinu v tom, aby sa medzi veriacimi rozšírilo povedomie o zázrakoch a začali ich vyprosovať svojimi modlitbami, a tiež aj pre tých, ktorým bude eventuálne konanie o zázrakoch zverené v diecézach, aby tieto procesy viedli v súlade s platnými normami vedúcimi k nadobudnutiu morálnej istoty o vykonaných zázrakoch potrebných pre kanonizačné procesy.

Zoznam použitej literatúry

Pramene

JÁN PAVOL II. Apoštolská konštitúcia Divinus Perfectionis Magister. In: *Acta Apostolicae Sedis* 75 (1983), s. 349-55.

³⁵ CONGREGATIO PRO CAUSIS SANCTORUM, Decretum super miraculo, Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei Mariae Teresiae Demjanovich sororis professae e Congregatione Sororum Caritatis Sanctae Elisabethae (1901 – 1927). In: *AAS* 107 (2015), s. 382-384.

- KONGREGÁCIA PRE KAUKY SVÄTÝCH. Norme servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum. In: *Acta Apostolicae Sedis* 75 (1983), s. 396-403.
- CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. Decretum Canonizationis Ven. Servi Dei Hannibalis Mariae Di Francia, Sacerdotis fundatoris Congregationum Rogationistarum a Corde Iesu et Filiarum a Divino Zelo (1851 – 1927). In: *Acta Apostolicae Sedis* 83 (1991), s. 152-153.
- CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. Decretum super miraculo Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Ioannis XXIII (Angeli Iosephi Roncalli) Summi Pontificis (1881 – 1963). In: *Acta Apostolicae Sedis* 92 (2000), s. 550-551.
- BENEDIKT XVI. Inštrukcia Sanctorum Mater. In: *Acta Apostolicae Sedis* 99 (2003), s. 465-510.
- CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. Decretum super miraculo Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Ioannis Pauli II (Caroli Wojtyła), Summi Pontificis (1920 – 2005). In: *Acta Apostolicae Sedis* 104 (2012), s. 843-845.
- CONGREGATIO PRO CAUSIS SANCTORUM. Positio super virtutibus, Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei Mariae Teresiae Demjanovich sororis professae e Congregatione Sororum Caritatis Sanctae Elisabethae (1901 – 1927). In: *Acta Apostolicae Sedis* 105 (2013), s. 756-758.
- CONGREGATIO PRO CAUSIS SANCTORUM. Decretum super miraculo, Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei Mariae Teresiae Demjanovich sororis professae e Congregatione Sororum Caritatis Sanctae Elisabethae (1901 – 1927). In: *Acta Apostolicae Sedis* 107 (2015), s. 382-384.
- KONGREGÁCIA PER KAUKY SVÄTÝCH. Regolamento della Consulta medica. In: *Acta Apostolicae Sedis* 108 (2016), s. 1004-1009.

Použitá literatúra

- AMATO, A. *Santi e Beati. Come procede la Chiesa?* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2016. ISBN 978-88-20-99920-9.
- BENEDIKT XIV. *La beatificazione dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione, IV/1.* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2018. ISBN 978-88-266-0130-4.
- CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Canonizationis Servi Dei Hannibalis Mariae Di Francia Relatio et vota super miro.* Roma: [s.n.], 1990.
- CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Positio super miraculo Canonizationis Servi Dei Hannibalis Mariae Di Francia, Relazione della Consulta Medica.* Roma: [s.n.], 1990.
- CONGREGAZIONE DELLE CAUSE DEI SANTI. *An nibale Maria di Francia, Le virtù eroiche.* Rogate: Roma, 2000.
- GAETA, S. *Il miracolo di Karol.* Milano: Rizzoli, 2011. ISBN 978-88-17-05037-1.
- GALAVOTI, E. *Processo a Papa Giovanni.* Bologna: Il Mulino, 2005. ISBN 978-88-15-10742-8.
- GLAVE, B. *L'attuale procedura nelle cause dei Santi.* Roma: PUST. 1993.

GRUPPO ITALIANO DOCENTI DI DIRITTO CANONICO. *Il diritto nel mistero della Chiesa IV. Prassi amministrativa e procedure speciali*. Città del Vaticano: Lateran University Press, 2014.

MISZTAL, H. *Kanonizační právo podle zákonodarství Jana Pavla II*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. ISBN 80 7266-095-0.

NĚMEC, J. *Cesta ke kanonizaci: s abecedním seznamem světců kanonizovaných ve 20. století*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999.

RUSCONI, R. *Santo Padre. La santità del papa da San Pietro a Giovanni Paolo II*. Roma: Viella, 2009. ISBN 978-88-8334-376-6.

THOMAS AQUINAS. *Summa Theologica*, II/II q. 178.

THUNDUPARAMPIL, CH. *The Role of Miracle in the Process of Canonization. a Study on the Current Legislation*. Bangalore: Dharmaram, 2003. ISBN 81-86861-58-0.

The process of miracle in canonization processes. a draft of the issues with regard to the cases in Slovak dioceses

Summary

The process of miracle is an essential part beatification process of confessors and those who offered life for love. It is also required for all canonization processes. The miracle procedure is sometimes the reason why many canonization processes last for many years or they will never come to a successful end. Also for this reason in the Slovak church, we have recently seen almost exclusively beatifications of martyrs. In this article we elaborated the whole process of the miracle with an emphasis on his first phase, which takes place in the diocese, where the miracle occurred and in the second part of this article we gave some examples of miracles that were part of the canonization processes.

Key-words: *process of miracle – canonization process – miracle – beatification – canonization*

JUDr. ICLic. Mgr. Veronika Pétiová
Comenius University in Bratislava
Faculty of Roman Catholic Theology
of Cyril and Methodius
Department of Canon Law

ANOTÁCIE

Veronika Pétiová

Medzinárodná konferencia „Dôstojnosť ľudskej osoby v chorobe a starobe“

Konferencia biskupov Slovenska v spolupráci s Rímskokatolíckou cyrilometodskou bohosloveckou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave zorganizovala medzinárodnú konferenciu s názvom: Dôstojnosť ľudskej osoby v chorobe a starobe. Jej hlavným cieľom bolo vyslať spoločnosti signál, aby prijímala ako plnohodnotných členov aj ľudí s obmedzeniami, medzi ktoré patrí najmä choroba alebo vek, a zároveň bolo jej snahou podporiť rozvoj hospicovej a paliatívnej starostlivosti na Slovensku. Konferenciu otvoril za účasti viacerých slovenských biskupov predseda KBS Mons. Stanislav Zvolenský. Svoje príspevky predniesli Mons. Graziano Borgonov z Kongregácie pre náuku viery, Ján Ďačok SJ z Pápežskej univerzity Gregorianum v Ríme, prof. Claudio Sarteau, člen Bioetickej komisie Lekárskej fakulty rímskej univerzity Tor Vergata, prof. Antonio G. Spagnolo, z Bioetického inštitútu Lekárskej fakulty pri Katolíckej univerzite Najsvätejšieho Srdca Ježišovho v Ríme a MUDr. Kristína Križanová, hlavná odborníčka Ministerstva zdravotníctva SR pre odbor paliatívna medicína.

Bibliotvi Jozefovi Jančovičovi bola udelená Cena Jozefa Búdu

Redakcia Studia Biblica Slovaca udelila Cenu Jozefa Búdu (CJB) za roky 2017 – 2018 Mons. ThDr. Ing. Jozefovi Jančovičovi, SSL. PhD., za vedeckú publikačnú a odbornú prednáškovú činnosť na Katedre biblických vied Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, za aktívnu činnosť pri tvorbe časopisu *StBiSl* a za popularizovanie výsledkov bibliotiky na Slovensku. Mons. Jančovič pôsobí na RKCMBF UK v Bratislave už od roku 1999. v období rokov 2010 – 2018 zastával funkciu prodekanu pre vzdelávanie, taktiež v rokoch 1999 – 2018 pôsobil ako diecézny koordinátor činnosti

Katolíckeho biblického diela. Je riadnym členom Catholic Biblical Association of America (CBAA), European Association of Biblical Studies (EABS), predsedom Slovenskej spoločnosti pre katolícku teológiu (od r. 2018) a zástupcom šéfredaktora periodika *StBiSl* (od r. 2012).

Ocenenie mu slávnostne odovzdal dňa 25. apríla 2019 v Bratislave šéfredaktor *StBiSl* SSDr. Blažej Štrba, PhD.

Dr. Jančovičovi srdečne blahoželáme a prajeme mu veľa ďalších úspechov v práci.

Biskup Pavol Mária Hnilica SJ: osobnosť a dielo

Osobnosť a dielo biskupa Pavla M. Hnilicu SJ (1921 – 2006) sme si pripomenuli na medzinárodnej vedeckej konferencii, ktorá sa konala na našej fakulte 29. marca 2018. RKCMBF UK ju pripravila s Radou pre históriu KBS, Združením Pro Deo et fratribus – Rodinou Panny Márie a Slovenskou provinciou Spoločnosti Ježišovej.

Biskup Pavol Hnilica SJ sa narodil v roku 1921 v Uňatíne (okres Krupina). v roku 1941 vstúpil k jezuitom a rok po kňazskej vysviacke prijal 2. januára 1951 tajne biskupské svätenie z rúk Mons. Róberta Pobožného. v auguste toho istého roku sám vysvätil za biskupa Jána Chryzostoma Korca SJ. Biskup Hnilica žil neskôr v Ríme, kde inicioval diela evanjelizácie a solidarity s Cirkvou utlačanou komunistickým režimom. Zomrel v roku 2006 a je pochovaný v Trnavskej katedrále.

Na konferencii prednieslo viacero odborníkov svoje príspevky. Róbert Letz priblížil *formáciu, kňazskú a biskupskú vysviacku Pavla Hnilicu v kontexte slovenských cirkevných dejín*, Emília Hrabovec sa zamerala na tému *Pavol M. Hnilica a Svätá stolica*, František Vnuk poukázal na rolu biskupa Hnilicu na *Druhom vatikánskom koncile*, Milan Hudaček SJ predstavil Pavla Hnilicu *ako jezuitu*, Rudolf Grulich sa zameral na kontakty biskupa s organizáciou *Kirche in Not a nemeckými biskupmi* a Jozef Rydlo sa v príspevku venoval jeho miestu v rámci *slovenského exilu*. Tému *Pavol Hnilica očami Štátnej bezpečnosti* predstavila Beáta Katrebová Blehová. O vzťahu biskupa k *Hnutiu fokoláre* hovoril Martin Uher a ako zakladateľa *Hnutia Pro Deo et fratribus a Rodiny Panny Márie* ho predstavil Paul M. Sigl. Leo Maasburg poukázal na kontakty biskupa *Hnilicu s Matkou Terezou* a tiež venoval pozornosť aj jeho *tajnej ceste do Moskvy v roku 1984 a zasväteniu Ruska Nepoškrvenému srdcu Panny Márie*. Ľubomír Hlad poukázal na Hnilicov mariánsky rozmer a vzťah k *Fatime* a napokon Mons. Viliam Judák priblížil záverečnú kapitolu života biskupa Pavla Hnilicu po návrate na Slovensko.

Fakultné štvrťky

Aj v letnom semestri školského roka 2018/2019 pokračovala na našej fakulte tradícia fakultných štvrťkov, ktoré sa konajú od akademického roku 2010/2011. Ich cieľom je prehĺbiť interdisciplinárne vedecké poznanie, metodológiu a diskusiu, ako aj upevniť akademické spoločenstvo učiteľov a študentov. Stretnutia prebiehajú v Aule Benedikta XVI., prípadne v učebni č. 201 na 2. poschodí.

Pozvanie tentoraz prijali žurnalisti Pavol Rábara a Imrich Gazda, ktorí sa 14. marca venovali aktuálnej téme: *Pôsobenie kresťana vo virtuálnom médiu*. 25. apríla sme privítali na našej fakulte biblistu SSDr. Blažej Štrbu, PhD., s témou: *Incident pri Meríbskych vodách Hriech vodcov podľa Nm 20, 1 – 13*.

Slávnostné ukončenie akademického roka

14. júna 2019 bol svätou omšou so slávnostným Te Deum v Katedrále sv. Martina v Bratislave ukončený akademický rok 2018/2019 na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského. Po svätej omši nasledovala v Aule Benedikta XVI. **promócia** absolventov denného a externého štúdia a zasadnutie akademickojej obce. v nasledujúcich dňoch prijali niektorí zo študentov a absolventov našej fakulty kňazské a diakonské svätenia.

OBHÁJENÉ DIZERTAČNÉ PRÁCE NA RKCMBF UK V ROKU 2019

(na základe podkladov spracoval Jozef Jančovič)

ThLic. Antond Ďatelinka:

Lex orandi, lex credendi – spoločné miesto liturgie a dogmatickej teológie
Školiteľ: doc. ThDr. Vojtech Nepšinský, PhD.

Cieľom práce bolo systematické skúmanie a predstavenie vzťahu medzi slávením liturgie Cirkvi a pravdami viery, ktoré Cirkev vyznáva. Tieto dve skutočnosti nie sú od seba oddelené, ale naopak, vytvárajú vzájomnú jednotu bohatstva viery, ktorá sa naplno prejavuje práve pri slávení tajomstiev spásy, ktoré aktualizujú Kristovo paschálne tajomstvo. Práca je rozdelená do troch kapitol. v úvodnej kapitole sa pozornosť sústreďuje na teologické pozadie vzťahu viery a jej slávenia, pričom výberom niektorých autorov, možno nie až tak známych v našich podmienkach (Fagerberg, Kavanagh, Schmemmann), je predstavený vzácny súlad právd viery a slávenia liturgických tajomstiev. Druhá kapitola sa sústreďuje na historický prierez jednotlivých autorov z dejinných etáp teológie, ktorí sa téme venovali, a druhá časť tejto kapitoly prezentuje magisteriálne učenie Cirkvi. Tretia, a zároveň nosná, kapitola sa venuje konkrétnemu skúmaniu liturgických textov, ktoré analyzuje na základe jazykového, historického a teologického hľadiska. v liturgických textoch boli objavené a predstavené hlavné kristológické, soteriologické, mariologické a ekleziologické pravdy viery, tak ako sa nachádzajú v liturgických textoch Rímskeho misála a rituála. Práca dokumentuje prepojenie dogmatických definícií a liturgického slávenia a otvára priestor pre výskum v tejto oblasti.

ThLic. Attila Nemes:

Liturgické hnutie a jeho vplyv na Slovensku
Školiteľ: doc. ThDr. Vojtech Nepšinský, PhD.

Cieľom dizertačnej práce bolo predložiť výsledky bádateľského výskumu činnosti liturgického hnutia a zamerať sa na vplyv liturgického hnutia na Slovensku.

Práca si kládla za úlohu poukázať aj na kontinuitu medzi liturgickým hnutím a koncilovou liturgickou reformou. Metodologicky bola téma práce spracovaná analýzou historických dokumentov a syntézou získaných poznatkov, ale aj metódou komparácie diel a článkov uznávaných teológov.

V kontexte stanoveného cieľa je možné predložiť výsledky výskumu: liturgické hnutie zapadá do celkovej obnovy Cirkvi. Cirkev sa oslobodzovala od vízie *societa perfecta* a viac sa zdôrazňovalo, že je Kristovým mystickým telom a že je vedená Duchom Svätým. z teologického hľadiska treba uviesť, že liturgické hnutie sa intenzívne zaslalo o *participatio actiosa*.

V centre liturgického hnutia na Slovensku stál Mons. Ján Jalovecký. Výskum prínosu diela tohto kňaza bol pomerne náročný. Ťažkosť spočívala v nedostatku dokumentačného materiálu, ktorý by pre súčasnú generáciu v dostatočnej miere poskytol významné poznatky. Celoživotným dielom Jaloveckého bol Misál latinsko-slovenský. Iné diela Jaloveckého je možné čiastočne študovať najmä vďaka periodiku Svetlo. Zachovali sa ročníky v rozmedzí rokov 1940 – 1945. Práca môže byť dobrou pomôckou pre študentov teológie a dejín liturgie, pre katechéty a záujemcov o liturgiu Cirkvi, i tých, čo sa chcú v budúcnosti venovať tematike liturgického hnutia a jeho vplyvu na Slovensku.

ThLic. Martin Ďuračka:

Skúsenosti v náboženskom živote mládeže. Pastoračná situácia
Školiteľ: doc. ThDr. Tomáš Galis, PhD.

Hlavnou témou práce boli skúsenosti v náboženskom živote mladých ľudí, s ktorými sa v rámci pastoračných aktivít Cirkvi stretávajú. Jej primárnym cieľom bolo sledovať kvalitatívny dosah týchto skúseností na rozhodnutie pre život osobnej viery v Boha v kontexte sociokultúrneho prostredia Slovenska.

Dôležitým antropologickým východiskom bola prítomnosť existenciálnej otázky človeka týkajúcej sa zmyslu života. Tá sa dotýka osobnej viery v Boha a jeho poznania. Teologickým východiskom bola skutočnosť, že tu ide o vzťah s Bohom. Preto otázka poznania Boha sa reflektovala v relačnej rovine. Nespočíva v abstraktných teóriách, ale v poznaní Boha ako Otca, kde hlavným princípom je láska. Analýza mladého človeka z pohľadu vývinovej psychológie poukázala na jeho hľadanie vlastnej identity a zmyslu života, čo potvrdzuje prítomnosť existenciálnej otázky. Rozbor sociokultúrneho vplyvu postavil zase mladého človeka do postmodernej pluralitnej a sekularizovanej spoločnosti, kde sa stretáva s mnohorakosťou názorov a ponúk. z hľadiska hodnotovej orientácie sociologické výskumy použité v práci naznačili smerovanie mladého človeka k postmateriálnym hodnotám. Práve v tomto priestore sa môže Cirkev cielene dotýkať existenciálnej otázky.

Uskutočnený prieskum poukázal na to, že najčastejšími podnetmi rozhodnutia pre život viery v kontexte ponuky Cirkvi pre mládež boli: spoločenstvo viery, úprimné a blízke vzťahy s veriacimi ľuďmi, skúsenosť osobného prijatia a hlboký duchovný zážitok. Na základe prieskumu prináša práca niektoré evanjelizačno-pedagogické zásady, ktoré napomáhajú priaznivej klíme pre osobnú konverziu mladých ľudí v rámci pastoračnej ponuky Cirkvi.

ThLic. Ján Štefanec SVD:

Vplyv novej evanjelizácie na pastoračnú službu v univerzitnom prostredí

Školiteľ: doc. ThDr. Tomáš Galis, PhD.

Vznik univerzitných pastoračných centier je veľkým prínosom pre spoločnosť, ktorá sa po tzv. Nežnej revolúcii potrebovala konsolidovať. Asistovať mladým v dozrievaní v osobnostnej a tiež duchovnej oblasti sa darí práve vďaka univerzitným pastoračným centrom, ktoré vznikli pred viac ako dvadsiatimi rokmi.

Predmetná práca si vzala za cieľ zmapovať situáciu medzi novými generáciami kresťanov, ktorí mali možnosť byť účastníkmi univerzitnej pastorácie a hľadať odpovede na otázku, ako čo najúčinnšie prinášať medzi mladých ľudí radostné posolstvo evanjelia. Prostredníctvom analýzy textov Magistéria a ich výziev pre novú evanjelizáciu v univerzitnom prostredí práca skúmala vzťah viery a vedy, a v širšom kontexte viery a kultúry, čo zodpovedá princípu inkulturácie – viera, pokiaľ sa nestane kultúrou, nie je a ani nemôže byť žitá v každodennom živote. Iba inkulturovaná viera je žitá a živá viera.

Metóda empirického výskumu, ktorú si autor zvolil položením piatich otvorených výskumných otázok, priniesla množstvo materiálu, ktorý odráža skúsenosť mladých ľudí s duchovným životom a ich názory na prínos UPeCe, na evanjelizáciu, krásu, umenie, očakávania od Cirkvi a nové výzvy. Na základe analýzy kvalitatívneho výskumu mladí ľudia chcú v duchovnom živote rásť, spoznávať lepšie a hlbšie svoju vieru. Uvítali by tiež užší a otvorenejší dialóg s predstaviteľmi Cirkvi a duchovnými pastiermi pri sprevádzaní a rozlišovaní životného povolania. Svätý Ján Pavol II. pripomínal: „Vždy začínať nanovo od Krista s novým nadšením, novými metódami, novým spôsobom.“ Táto línia je aktuálna aj pre službu v univerzitnom prostredí.

ThLic. Pavol Mikula:

Súčasná koncepcie vysvetľovania prirodzeného morálneho zákona

Školiteľ: ThDr. Ing. Vladimír Thurzo, PhD.

Cieľom práce bolo v prvom rade poukázať na veľkú rôznorodosť a vzájomnú nezlučiteľnosť súčasných teoretických riešení prístupu k prirodzenému

morálnemu zákonu, ďalej následne odhaliť rôzne ťažkosti v teoretickej štruktúre jednotlivých prístupov a taktiež načrtnúť smer ich prekonania.

V práci sa rozlišujú hlavne tieto teoretické prístupy: tomistický alebo neotomistický prístup, neoklasická teória, návrh prepojiť transcendentálny kantovský prístup s tomistickým a nakoniec prístupy, ktoré vychádzajú z fenomenologickej hermeneutiky. Osobitné postavenie má používanie argumentácie prirodzeným zákonom zo strany Učiteľského úradu Cirkvi.

Poukázalo sa na vzájomnú nezlučiteľnosť a odlišnosť navrhovaných teoretických riešení, ktoré nie sú vždy dostatočne imúnne voči rôznym námietkam, zvlášť z naturalizmu či racionalizmu, čo predstavuje vážnu ťažkosť aktuálnej morálno-teologickej diskusie.

Taktiež sa črtá východisko z tejto zložitej situácie cez opätovné porozumenie vzťahov medzi základnými ľudskými mocnosťami (rozum, vôľa, pamäť, sloboda a viera) v rámci fenomenologickej pozornosti, cez pripustenie nevyhnutnej praktickej a kultúrnej mediácie subjektu, a tiež cez preverenie filozoficko-teologických pojmov zákona a svedomia a ich štruktúry z pohľadu Písma a biblickej skúsenosti.

kpt. ThLic. PhDr. PaedDr. Tomáš Hud'a SchP:

Katolícka vojenská duchovná služba v Rýchlej a Zaisťovacej divízii a v Technickej brigáde Slovenskej armády v rokoch 1941 – 1945 v pastoračnom a cirkevno-politickom kontexte

Školiteľ: prof. Dr. phil. Emília Hrabovec

Pôsobenie katolíckych vojenských duchovných vo frontových líniách malo svoj nezastupiteľný význam. Po tom, ako sa Slovenská armáda, zoskupená najprv v Armádnej skupine a Rýchlej brigáde, neskôr v Rýchlej a Zaisťovacej divízii, zúčastnila ťaženia proti ZSSR a zoskupila v Technickej brigáde v Taliansku, bola konfrontovaná s hrôzami vojny a jej následkami, ktoré svojim ľudským, duchovným, pastoračným pôsobením duchovní zmierňovali. Tí sa tešili veľkej priazni medzi vojakmi i v radoch armádneho velenia (generáli Turanec, Jurech), ako i medzi ukrajinským a talianskym obyvateľstvom. Na východnom fronte si úctu obyvateľov vyslúžili prostredníctvom hromadného vysluhovania sviatosti a na talianskom fronte slávnostnými bohoslužbami a kresťanským vystupovaním. Veľkú odozvu u vojakov pôsobiacich v Taliansku mali súkromné audiencie u pápeža Pia XII.

Ciele práce boli viaceré: vysvetliť podmienky existencie Katolíckej cirkvi v ZSSR, priblížiť formy pôsobenia duchovných v Slovenskej armáde **v ťažení proti ZSSR (na východnom fronte), objasniť ich úlohu ako sprostredkovateľov informácií** o Cirkvi v Rusku a „Ruskej misii“. **Zámerom**

práce bolo tiež definovať cirkevno-historické pozadie vzťahu medzi Svätou stolicou a Talianskym štátom, priblížiť formy pôsobenia duchovných na talianskom fronte, ako aj načrtnúť morálno-teologický aspekt frontového pôsobenia duchovnej služby.

V rámci metodologickej stránky bol v práci zvolený archívny výskum – štúdium primárnej literatúry, cirkevných dokumentov i dobových periodík. Výsledky bádateľského výskumu objasnili dušpastiersku činnosť duchovných (dovnútra i navonok), ďalej prednáškovú, pietnu, charitatívnu, zdravotnícku i kontrolnú činnosť, a sprostredkovali aj informačný kanál z územia ZSSR. Cenným výsledkom bol i objav denníkov duchovných správ (Varga, Lizoň).

Závažným poznatkom bádania bolo ozrejmiť úlohu dôstojníkov duchovnej správy, ktorí poslúžili Svätej stolici tým, že podávali relevantné informácie o náboženskom, cirkevnom a politickom živote katolíkov, najmä v západnej časti Ukrajiny, a o osudoch kňazov pôsobiacich v tzv. Ruskej misii. Svätá stolica sa po boľševickej revolúcii usilovala o zreorganizovanie katolíckych štruktúr a o obnovu duchovného a cirkevného života. Zriadením Pápežského kolégia Russica začala vychovávať kňazov pre Ruskú misiu. Jeho viacerí absolventi počas druhej svetovej vojny prekročili hranice ZSSR, avšak z dôvodu silnej ateizácie zrealizovali Ruskú misiu iba čiastočne. Prakticky všetci boli odhalení a skončili buď v táboroch nútených prác, alebo hrdinsky zomreli za Krista. Informácie o ich osudoch však boli nedostačujúce. Informačný kanál medzi ZSSR, Slovenskom a Vatikánom zabezpečoval vikár brannej moci Mons. Michal Buzalka prostredníctvom duchovných v teréne. s určitosťou možno tvrdiť, že bol jediným priamym zdrojom informácií o náboženskej situácii v ZSSR.

AUTORI PRÍSPEVKOV

PROF. THDR. ANTON ADAM, PHD., Teologický inštitút RKCMBF UK pri Kňazskom seminári sv. Františka Xaverského v Banskej Bystrici – Badíne, Banská 28, 976 32 Badín, Anton.Adam@frcth.uniba.sk

MGR. MATEJ BALÁZSI, Beniaková 16, 841 05 Bratislava, matej.balazsi@gmail.com

PHDR. OEGA GAVENDOVÁ, PHD., Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, Olga.Gavendova@frcth.uniba.sk

THDR. JOZEF JANČOVIČ, PHD., Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, Jozef.Jancovic@frcth.uniba.sk

THDR. JUDR. ICLIC. VERONIKA PÉTIOVÁ, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, veronika.petiova@gmail.com

ICLIC. MGR. ET MGR. ŠIMON POLÍVKA, Diecézní soud litoměřické diecéze, Kostelní nám. 158/4, 431 91 Vejprty, simonpolivka@c-mail.cz

PROF. THDR. MARIÁN ŠURÁB, PHD., Teologický inštitút RKCMBF UK pri Kňazskom seminári sv. Gorazda v Nitre, Samova 14, 949 01 Nitra, Marian.Surab@frcth.uniba.sk

